

ВИЛІАМ
ШЕКСПИР

СОНЕТИЉР

ШЕКСПИР ❖ СОНЕТИЉР

ВИЛЈАМ ШЕКСПИР СОНЕТЛӘР

АЗӘРБАЈҖАН ДӨВЛӘТ
НӘШРИЈАТ-ПОЛИГРАФИЈА БИРЛИЈИ
Бакы—1992

Инкилис дилиндән тәрчүмә едәни

Сабир Мустафа

Редактору *Әли Вақил*
Рәссамлары *С. Азәева, Б. Ханәјев*

Шекспир В.

Ш 36 Сонетләр—Б.: Азәрнәшр, 1992, 176 с.

Бөјүк инкилис драматургу вә шаири Вилјам Шекспир зәңкин әдәби ирсә гәјүб кетмишдир. Оуну јаратдығы сәнәт инчиләри нчәрисиндә сонетләр хусуси јер тутур.

Сонетләрдәки дәрин фәлсәфи мәна, күчлү поэтик һисс, бәдиһ үмүмиләшдирмә дигәтәи чәлб едир.

Ш $\frac{4703010200-20}{М 651(07)-92}$ 201—90

ББК И (Инкл.)

ISBN 5—552—00672—0

© Азәрнәшр, 1992.

СОНЕТ СЕВКИСИ

Инкилис интибаһынын нәһәнки Вилјам Шекспирин (1564—1616) «Һамлет» фачиәсиндәки «Олум, ја өлүм?» монологу илә 66-чы сонети бир мөвзу бирләшдирир. Амма сонетдә «өлүм-истәји»нә гаршы сон мисрада шаирин (лирик гәһрәманын) «гәләбә һөкмү» јашатмаг јанғылы үрәјинин одундан хәбәр верир:

Өлүм истәјирәм, чарә будур, бах,
Сәни тәк гәјмаға гыјмырам анчар!—

дејән Шекспирин ишығлы гәлбинин нуруна, јашајыб јашатмаг ешгинә, һүнәринә алғыш дејирсән. В. Шекспир тәхминән 1590-чы илләрдә гәләмә алдығы 154 сонетиндә доста сәдагәтинин, гадына меһр-үлфәтинин, мәһәббәтинин... көзәл, јадда галан бәдиһ лирик лөвһәләрини јаратмышдыр.

«Һамлет» фачиәси шаир-драматург Шекспирин јарадычылығынын, еләчә дә инкилис интибаһынын шаһ әсәри кими гијмәтләндирилди. Бир мүддәт «көлкә»дә галан «Сонетләр» исә шаирин зәңкин әдәби ирсиндә өз идеја-естетик дәјәринә көрә «Һамлет»дән сонра икинчи јери газанды.

В. Шекспирин мүасири Френсиз Мерез 1598-чи илдә нәшр етдирдији «Зәка хәзинә-

си» эсэриндэ шаирин «...јахын достларына мә-
лум олан дадлы-ләззәтли сонетләр» јаздығы-
ны көстәрмишдир. Һәгигәтдә исә онун шаир
гәлбиндән доған шаграг нәғмәләри—«Шекспи-
рин әввәлләр һеч вахт нәшр олунамаш со-
нетләри» ады илә 1609-чу илдә ишыг үзү көр-
мүшдүр. Амма нәдәнсә шаирин өлүмүндән
сонра күллијаты нәшр олунада (1623) со-
нетләр унутулмушдур. Инкилис шаири Чон
Бенсон сонетләрин илк нәшриндән тәхминән
30 ил сонра онлары јенидән нәшр етдирмиш-
дир (1640).

Әлбәттә, сонетләрин доғурдуғу бөјүк әк-
сәда сонракы әсрләрин пәјына дүшмүшдүр.
В. Шекспирин өзүнү әслиндә XVIII әсрин ор-
таларындан классик шаир-драматург кими та-
нымаға башламышлар.

Сонет нә вахт јаранмышдыр? Гәрби Европа
әдәбијатында бу жанрын кениш јайылмасына
сәбәб нә олмушдур?

Әввәла, орта әсрләр дөврүндә Шәрг халқ-
лары әдәбијатында, о чүмлөдән Азәрбајҗан
поезијасында гәзәлин, јапон шә'риндә танка-
нын, франсыз вә Италија әдәбијатларында
«доғулан» триолет, вириле, секстина кими...
Гәрби Европа интибаһынын бешији сајылан
Италијада әдәбијата вәсигә алан сонет (сәт-
ри тәрчүмәдә «шаграг нәғмә» демәкдир—
Ш. Х.) сонралар Испанија, Португалија, Фран-
са, Инкилтәрәдә кениш јайылмышдыр. Ита-
лија шаири Јакопо (Чакомо) да Ленти сонет
жанрында јазан илк мұәллиф сајылыр. XIII
јүзиллијин әввәлләриндә јаранмыш сонетин бу
күн 750 «јашы» вардыр.

Италија интибаһынын астанасында «орта

әсрләр дөврүнүн сонунчу», һабелә «јени дөв-
рүн биринчи шаири» (Ф. Енкелс) сајылан
Аликјери Данте Беатричејә, достларына, инти-
баһын нәһәнкләри Франческо Петрарка Лау-
ранын өлүмүнә, Чованни Боккаччо (мәшһур
«Декамерон» әсэринин мұәллифи) һәјата, сев-
кијә һәср етдији сонетләри илә әдәбијатда
өзләринә мөхсус из гојмушлар. Италија поези-
јасынын, әләлхүсус Петрарканын сон дәрәчә
сәһрли-овсуңду сонетләринин Инкилтәрәдәки
шаирләрин јарадычылығына тә'сирини исә
унутмаг олмас.

Бир сыра мө'тәбәр алим-тәдгигатчыларын
һесабламаларына көрә Гәрби Европа әдәбиј-
јатында интибаһ мәдәнијјәти дөврүндә тәхми-
нән үч јүз мин сонет нәшр едилмишдир, Инкил-
тәрәдә исә јалныз XVI әсрин ахырынчы онил-
лијиндә бу сај үч минә чатмышдыр.

Әлбәттә, В. Шекспир Инкилтәрәдә сонет
јазанларын биринчиси олмамашдыр (Амма со-
нет жанрынын зирвәси әслиндә онун адына јазылмышдыр). Һәлә XVI әсрин 30-чу илләрин-
дә инкилис шаири Томас Уәјет илк сонетлә-
рини јазмыш, сонет жанрынын доғма әдәбиј-
јатында «јарадычысы» сајылмышдыр. Шаир-
ләрдән Һенри Һовард, граф Серреј дә бу
жанрда бир сыра көзәл нүмунәләр јаратмыш-
лар. Сонет жанрынын јайылмасында «инкилис
поезијасынын атасы» Чөффри Чосерин (1340—
1400) бөјүк хидмәтләри олмушдур. Белә ки,
о, Петрарканын (Ч. Чосерин Италијада олар-
кән Петрарка илә шөхсән таныш олдуғу көс-
тәрилир—Ш. Х.) 102 сонетини тәрчүмә етмиш-
дир. Бу тәрчүмәдә сонет формасы горунуб сах-
ланылмаса да, һәммин нүмунәләр Инкилтәрәдә
сонет жанрынын јайылмасында «көрпү» ролу-

ну «ојнамышдыр». Һәлә өз сағлығында «шаир-ләр шаири» адына лајиг көрүлмүш интибаһын бөјүк шаири Едмунд Спенсер (1552—1599) дә өзүнүн мәшһур сонетләрини јазанда кечмишин бу сонет мәчүзәсинә үрәкдән вурлушду.

Амма В. Шекспирин сонетләри инкилис әдәбијаты тарихиндә јени сәһифәләр ачды.

Шаирин сонетләр силсиләсинин көзәллији, мәфтунедичилији ондадыр ки, бурда ше'рин дили илә һәјат, севки һәгигәти бәшәри дүј-ғуларла јоғрулмушдур. Һәр мисранын архасында шаирин өзү, сөзү охучу үрәјиндән хәбәр верир, ону дүшүндүрүр, нараһат едир. Бах, сонетин е'чазкарлығы, бөјүклүјү дә елә бундадыр.

Башлычасы будур ки, сонетләр В. Шекспирин өзү вә сөзү һагда охучуда мүәјјән тәсәввүр јарадыр, һәр дәфә онлары охудугча шаирин мә'нәви зәнкинлијинин дәрин идеја-естетик, фәлсәфи дүјғуларынын поетик ифадәсинә һејран олурсан.

О, сонетләриндә гејри-ади, бәнзәрсиз бир көзәлликтән сәһбәт ачмышдыр. «Гара рәнк көзәллик олајды кәрәк» (127-чи сонет) дејән шаир гадын көзәллијини илһамла вәсф етмишдир.

Сонетләр һәмишә 14 мисралы олмушдур. Амма Шекспир сонети ејни сајлы мисралардан ибарәт олса да, классик Италија сонетинин дүзүмүндән—гурулушундан фәргләнмишдир. Онун гафијә системи беләдир: abab cdcd efef gg. Бә'зән бу нормаја сонетләрдә ријәт олунмамышдыр. Әслиндә 126-чы сонет 14 јох, 12 мисрадан ибарәтдир. Икинчиси исә Шекс-

пир дөврүндә кичик ше'рләр дә сонет адлан-дырылырды.

Романтик инкилис шаири Чон Китс Шекспир сонетләри һагда јазырды: «...Әфсуслар олсун ки, әввәлләр «Сонетләр»дәки бу көзәллији көрә билмәмишәм. Бурада гәфил сөјләнилмиш э'ла ше'рләр вардыр, бүтүн бунлар поетик образларын дәринлији илә сечилир». Шаирин сонетләриндә һәгигәтлә мәкрин, һәјатла өлүмүн, севинчлә кәдәрин... кечдији «гоша јол»да сөзүн сәһри овсуну илә үрәкләри охшајыр.

В. Шекспир сонетләринин рус дилинә тәрчүмәләри О. Румер, С. Маршак, Б. Пастернак, А. Финкелә... мәхсусдур. 42 ил әввәл—1949-чу илдә танынмыш рус совет шаири, мүтәрчими С. Маршак сонетләрин көзәл тәрчүмәсини јаратмышдыр. (Һәмин тәрчүмәсинә көрә о, Дөвләт мүкафатына лајиг көрүлмүшдүр—Ш. Х.)

Азәрбајҗан охучусу исә Шекспир сонетләри илә 1955-чи илдән—сонетләрин исте'дадлы шаиримиз, мүтәрчимимиз Тәл'әт Әјҗубов (о, Азәрбајҗанда Шекспир јарадычылығынын ән мәһсулдар тәрчүмәчиси сајыла биләр: «Һәм-лет», «Ғыш нағылы», «Ики вероналы», «Антони вә Клеопатра»ны, поемалары дилимизә тәрчүмә етмишдир) тәрчүмәсинин илк нәшриндән танышдыр. Әдәби фикир тарихимиздә бу һагда марағлы муһакимәләр сөјләнмиш, танынмыш алим вә ичтимаи хадим Чәфәр Чәфәров «Вилјам Шекспир. Сонетләр вә поемалар» (Бақы, 1964) китабына јаздығы өн сөздә сонет тәрчүмәләрини Т. Әјҗубовун «ән јакшы хидмәтләриндән бири» кими гиј-мәтләндирмишдир.

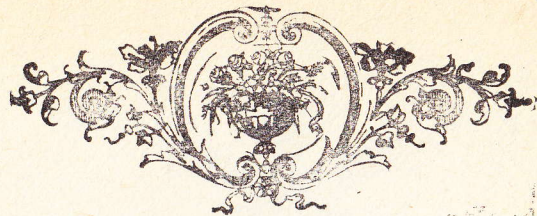
С. Мустафанын Шекспирдән етдији тәрчүмәләр бүтөвлүкдә угурлудур. Сабир Шекспирин сәнәт дүнјасына јахшы бәләддир.

Оригиналдакы сонетләрлә Сабирин етдији әксәр тәрчүмәләри мугајисә етдикдә бу фикрә кәлдик: мүтәрчим инкилис сөзләрини һеч дә Азәрбајчан сөзләри илә әвәз етмәмишдир. О, сонетләрдәки Шекспир «мән»ини, Шекспир руһуну Азәрбајчан ше'ринин көзәл дејиминә чевирмишдир. «...Шекспир поезијадыр, тапмача, билмәчә дејилдир. Она керә дә мүтәрчимин шаир кими һәрәкәт етмәк гүдрәти олмалыдыр» (В. Петров).

Әкәр сөзләримдә јохса һәгигәт,
Нә мәним ше'рим вар, нә дә мәнәббәт,—

дејән Шекспир поезијасынын бу көзәл, шаграг инчиләрини охујан һәр кәс һәлә бундан сонра онун мә'нәви зәнкинлик чәләнкинин көрүнмәз «гатлар»ына енәчәкдир. Елә исә мөһтәрәм охучу, «гој сәнә севкимн китабым десин» дејән шаирин «Азәрбајчан» сонетләри илә «көрүшә хош кәлмисиниз».

Шаһин Хәлилли
филолокија елмләри
намизәди

1

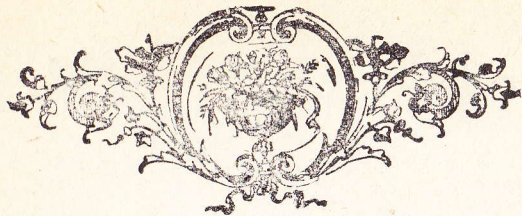
Көзәллик һифз едир өз сурәтини,
Күлүм, көзәлликлә һәјат гошадыр.
Солан чичәкләрин тәрәвәтини
Гөнчә чичәкләрин һүснү јашадыр.

Фәгәт сән вурулуб өз күл һүснүнә,
Ону хәрчләјирсән бош јерә, әбәс.
Ән гәддар дүшмәнсән өзүн өзүнә,
Варыны јохлугла едирсән әвәс.

Бу күн дүнјамызын зинәти сәнсән,
Баһар мүждәсисән, гөнчәсән артыг;
Өзүндә өзүнү душтаг едирсән,
Нәдир бу симичлик, бу исрафчылыг?

Рәһм елә дүнјаја, көзәллији, кәл,
Өзүнлә торпаға апарма, көзәл.

2

Гочалыг үстүнө һүчүм едөндө
Вахт да күл үзүндө газачаг сәнкәр.
Көзәллијин түлтәк солуб кедөндө,
Чындырындан һүркүб диксинәчәкләр.

Дејәчәкләр: һаны бүллүр хәзинән—
Кечмиш көзәллијин, заваллы инсан?
—О, сөнмүш көзүмдә кизләниб,—десән,
Өзүн өз сөзүндән утаначагсан.

Күлтәк балалары көстәриб бир-бир,
Ифтихарла десән: бу көзәл кәнчләр
Мәним кәнчлијимдир, көзәллијимдир.
Демәли, дөјүшдә сәниндир зәфәр.

Сојумуш ганын да гајнајыб онда,
Чаглар өвладынын дамарларында.

3

Күзкүдүр көстәрән сәнә һүснүнү,
Көзәллик өмүрлүк галырмы мәкәр?!
Әкәр јаратмасан өмүр күзкүнү,
Гадынлар да сөндөн күсәр, инчијәр.

Һансы күл әсиркәр өз күлшәнини,
Истәмәз сән онда әкәсән чичәк?!
Бәлкә, тәкәббүрүн гојмајыр сәни,
Бәлкә, дүшүндүрмүр сәни кәләчәк?!
Өмүр күзкүсүсән өз анан үчүн,
Она баһарындан бир јадикарсан.
Белә бир күзкүдә өзүн дә бир күн
Өтөн кәнчлијинә бахар, бахарсан.

Вахтыны гајғысыз кечирсән, јәгин,
Өлөндә өзүңлә өләр сурәтин.

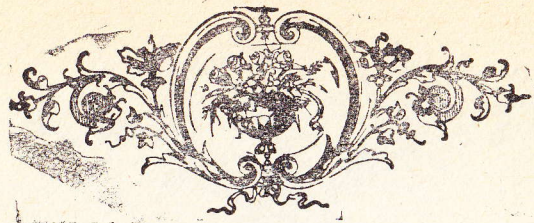
4

Еј исрафчы көзэл, өмрү анмајыб,
Дагытма мирасы, дүшүн сонуну.
Көзэллик неч киме багышланмајыб,
Тәбиәт инсана борч верир ону.

Еј севимли хәсис, бу хәзинәни
Верибләр, верәсән башгасына сән.
Гәјгысыз сәләмчи, бу дәфинәни
Пајлајыб, бәс сәләм алмырсан нәдән?

Газанчдан, кәлирдән дурурсан кендә,
Һәр ан алдадырсан өзүнү өзүн.
Өлүм јатағында, тале өнүндә
Нә чаваб верәрсән бу күнаһ үчүн?

Јериндә бир варис галмаса әкәр,
Бу сәрвәт сәнинлә мәһв олуб кедәр.

5

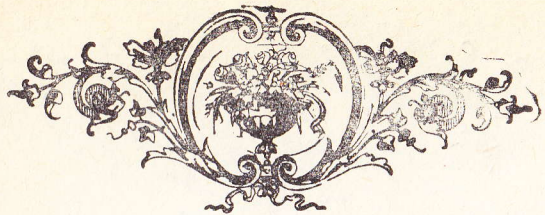
Бөјүк усталыгла јарадыр заман
Көнлү овсунлајан сеһирли сәһнә.
О өз көһләнини сахламыр бир ан,
Нә варса, тапдајыр, дағыдыр јенә.

Ваһимәли ғыша чевирир јајы,
Горхудан галмајыр ағачда јарпаг.
Шахта јатағында дондурур чајы,
Өлүтәк кәфәнә бүрүнүр торпаг.

Күлүн рајиһәси дөнүб әсирә,
Шүшә гәфәсләрдә јашајыр фәгәт.
Әкәр галмасајды бу хош хатирә,
Көзәллик мәһв олуб кедәрди, әлбәт.

Күлләр итирсә дә ғышда чәтрини,
Сахлајыр јенә дә көзәл әтрини.

6

Гышын ағыр эли өмрүн жазыны
Борана, човгуна чевирмәмиш, сән
Һавајы солдурма күл муразыны,
Чалыш ки, әтирлә долсун пијалән.

Севкнин борч вердин, сәләмини ал,
Өвлад сәләмидир пак мәнәббәтин.
О бир сәадәтдир, еј көзәл чамал,
Чох ал ки, чох олсун күчүн, гүдрәтин.

Он дәфә әкс етсән өзүнү әкәр,
Нәслин дә он дәфә артырса сәни,
Де, өлүм һүснүнә нә едә биләр?
Варисин горујар бу хәзинәни.

Өлүмә сән галиб кәләрсән, инан.
Көзәллијин өлмәз һеч вахт, һеч заман.

7

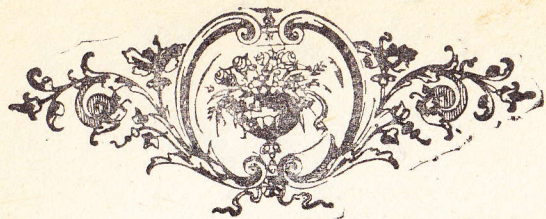
Од гызы галдырыб одлу башыны
Гызыл бешијиндән дурар һәр сәнәр.
Јер үзү көрәндә гәлб сирдашыны,
Она мәнәббәтлә сәчдә ејләјәр.

Бу мәш'әл күнорта чатар зирвәјә—
Јашар кәнчлијинин хош дәмләрини.
Һамы һејран-һејран бојланыб көјә,
Өпәр бахышыјла гәдәмләрини.

Елә ки көрүнәр јорғун, ихтијар,
Енәр гәмли-гәмли өз јатағына,
Әввәл мәфтун-мәфтун сәчдә гыланлар
Инди архасыны чевирәр она.

Јериндә өвладын галмаса әкәр,
Сәндән дә беләчә үз дөндәрәрләр.

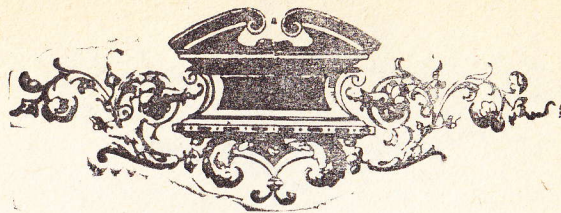
8

Сән дә мусигисән, мусигини бәс
Нечин динләјирсән гәмлә, кәдәрлә?
Көзәллик көзәлә гүссә кәтирмәз,
Нечин одланырсан дүшүнчәләрлә?

Долуб үрәјинә сыхынты, гәһәр,
Варлығын говрулур мөһнәт ичиндә.
Көзәл мусигидә бирләшән сәсләр
Јохса боғур сәһи дәһшәт ичиндә.

Симләр доғмалашыб мунисләшәрәк,
Бир пәрдә үстүндә тутубдур гәрар.
Хошбәхт ата, ана, мәс'уд өвладтәк
Ејни бир нәғмәһи охујур онлар.

Бу сөзсүз нәғмәһи дујан үрәкдир:
Тәһһа кечән һәјат өлүм демәкдир.

9

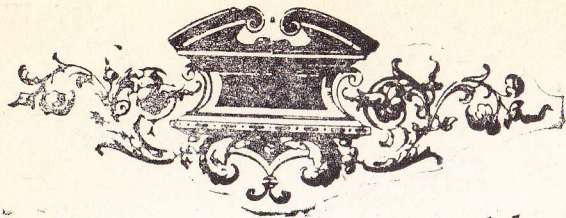
Горхурсан јарынын дул галмағындан,
Сечмирсән өзүнә көнүл сирдашы.
Сәһи чаван икән мөһв етсә заман,
Дүнја дул гадынтәк төкәр көз јашы.

Һичран шәрбәтини вахтсыз ичәнләр
Бахыб өвладына, тапар тәсәлли...
Сәндән бир нишанә галмаса әкәр,
Төкәр көзләриндән дүнја гәм сели.

Бәдхәрчин дөвләти кетмәјир бада,
Јерини дәјишиб галыр һәр заман.
Һәдәр сәрф олунса әкәр дүнјада,
Галмаз көзәлликдән бир из, бир нишан.

Өзүнә хәјанәт ејләјән бир кәс
Башга бирисини һеч вә'дә севмәз.

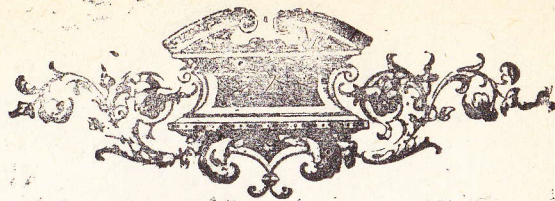

Ачыб үрәјини, демирсән мәнә:
Кәнчлијин бош кечир, ејиб дејилми?
Чохлары мәнәббәт бәсләјир сәнә...
Ајдындыр, севмирсән, демәк, һеч кими.

Дүшмәнтәк мәнв едиб һәр өтән аны,
Нә үчүн өзүнә зијан едирсән?
Сәнә мирас галмыш көзәл бинаны
Учуруб, дағыдыб, виран едирсән.

Сән һөкмүнү дәјиш, мән дә рә'јими,
Силинсин көнлүндән нифрәт, әдавәт.
Гәлбин көзәл олсун заһирин кими,
Әзизим, өзүнә ејлә мәрһәмәт.

Јарат сурәтини—галсын һәр вә'дә,
Күлсүн көзәллијин кәләчәкдә дә.

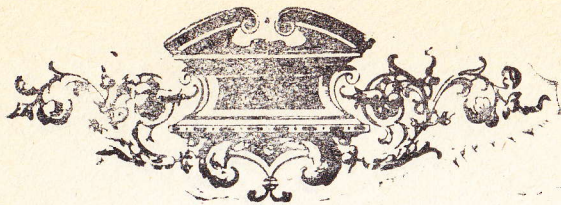
Күл кими солсан да, өз өвладынын
Үзүндә күл кими ачылачагсан.
Итмәз бир зәррәси кәнчлик одунун,
Көзләрдә нур олуб сачылачагсан.

Будур көзәллијин, әглин гануну,
Бунсуз һөкм едәрди сүстлүк, гочалыг.
Бәшәр һәјатынын чатарды сону,
Дүнја алтмыш илдән чәкмәзди артыг.

Тәбиәт кимә ки вермәјиб не'мәт,
Сәһрадыр, гурусун дәрд-мөһнәт илә.
Сәнә верилиб ки бу гәдәр сәрвәт,
Ону гајтарасан сәхавәт илә.

Көзәллик мөһрүсән сән тәбиәтин,
Әкс олун, әбәди галсын сурәтин.

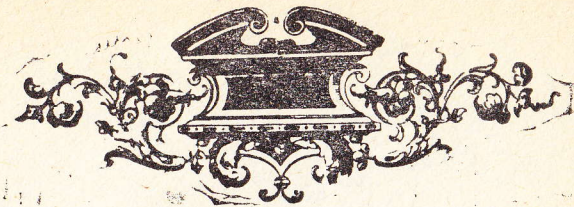

Өмүрдөн саатлар өтдүкчө бир-бир
Ал күндүз эријир зүлмөт кечөдө.
Бөнөвшөдөн галмыр тэравөт, этир,
Гара сач күмүшө дөнүр нечө дө!

Бүркүдөн сүрүнү горујан говаг
Төкүр јарпагыны боранда, гарда.
Јамјашыл зәмилер саралыр бир вахт,
Дәрс олуб дашыныр арабаларда.

Чичәкләр дә солуб кедир чәмәндән,
Јериндә ачылыр тәзә гөнчәләр.
Һәмишә һаггында дүшүнүрәм мән:
Сәнин күл һүснүн дә солар бир сәһәр.

Зәманә өмрүнү бичир һәр кәсин,
Нәсил гој, јурдунда шамын сөнмәсин.

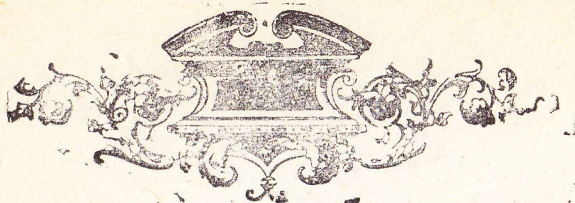
Дәјишмә, һәмишә гал олдуғунтәк,
Нә гәдәр ки сағсан, имкан вар буна.
Зәман варлығыны мәһв едәнәдәк
Бағышла һүснүнү өвладларына.

Көзәллик јашајыр кирәкеш кими,
Көчүр сән дә ону өз варисинә.
Бир күн тәрк едәндә фани аләми
Дәјишмәмиш галсын күл һүснүн јенә.

Горујар учмагдан көзәл бинаны
Сабаһы дүшүнән, гајғы чәкән кәс.
Бу евә нејләјәр гышын туфаны,
Бу евә өлүмүн нәфәси дәјмәз.

Атаны горусан сән өз оғлунда,
Нәвәндә һифз едәр сәни оғлун да.

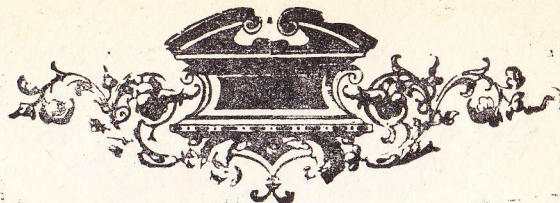

Улдузларла фала бахараг бир дәм
Мән дејә билмәрәм мүнәччимләртәк:
Бу улдуз кәтирир таун, ачлыг, гәм,
О улдуз сәадәт, бол мәнсул, чәрәк.

Јағышла, күләклә, шимшәклә, гарла
Сөјләјә билмәрәм таләји һеч вахт.
Нә билим, күнәшли, көзәл рүзкарла
Һансы бир шаһзадә олачаг хошбахт.

Бахыб дәјишмәјән шән улдузлара—
Сәнин көзләринә дејәрәм ашкар!
Олса бир өвладың, јетиб баһара,
Һәгигәт, көзәллик биркә күл ачар.

Варисин галмаса, бу инчи, көвһәр
Сәнинлә мәзарда торпага дөнәр.

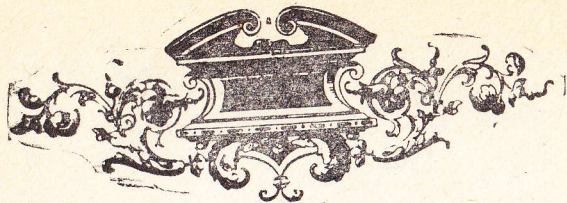
Һәр шеј јеткинликлә газаныр зәфәр,
Ону да тез алыр һөкмү рүзкарын.
Дүнја бир сәһнәдир, бурда шәкилләр
Дәјишир сәһријлә кәһкәшанларын.

Инсан таләјијлә бир ота бәнзәр,
От кими көјәрәр, мәнв олар һөкмән.
Баһар кәлишијлә һүснүнү бәзәр,
Пајыз шухлуғуну алар әлиндән.

Беләдир, дәјишир һәјат һәмишә,
Бу, даһа шәфәгли едир үзүнү:
Заман өлүм илә кириб сазишә
Чевирир кечәјә ал күндүзүнү.

Гәм јемә, гәләмим бағ тижәситәк
Өмрүнү ше'римлә пејвәнд едәчәк.

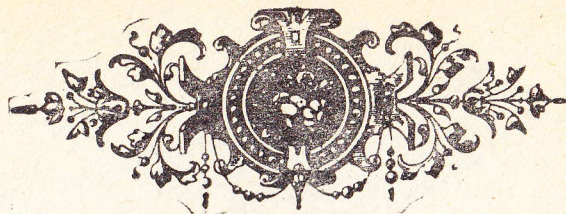

Бизи өлүм илэ горхудар заман,
Ше'рим таб едәрми бу агыр дөрдө?
Нә үчүн өмрүнү горумајырсан
Даһа е'тибарлы, мөһкөм бир јердә?

Көрүрсән, нә гәдәр бакирә күл вар,
Кәнчлијин баһардыр, гору руһуну.
Гәлбини, һүснүнү севки јашадар,
Нә фырча, нә гәләм бачармаз буну.

Һәр шеји јенидән јарадыр һәјат,
Кәл өз кәнчлијини вер мәнәббәтә.
Севкијлә, севдајла ач ки, гол-һанад
Сәни говушдурсун әбәдијјәтә.

Версән өз өмрүнү өвладына сән,
Онуи варлығында өмүр сүрәрсән.

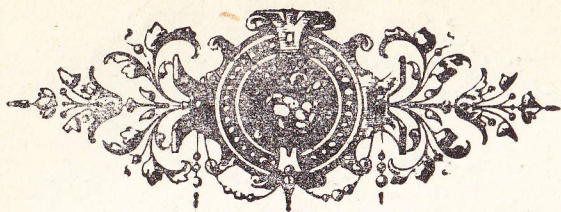
Әкәр јазсам гәдр-гијмәтин нәдир,
Буна кәләчәкдә инанмаз бир кәс.
Бир аллаһ билир ки, ше'рим түрбәдир,
Сәни олдуғунтәк һифз едә билмәз.

Көјчәк көзләринә гәләм чалараг
Һүснүнү нәғмәмдә ејләсәм тәкрар,
О вахт дејәчәкләр: јалана бир бах,
Бәндәнин үзүндә аллаһ нуру вар.

Гоча бошбоғаздан үз дөндәрәнтәк
Атачаглар солмуш, боз вәрәгләри,
Дејәчәкләр: һәриф ишләдиб кәләк,
Јаландыр, сахтадыр онун әсәри.

О вахт оғлун олса, ким гынар мәни?!
Һәм оғлун, һәм ше'рим јашадар сәни.

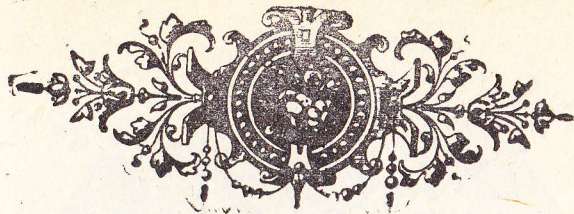

Де, нечә бәнзәдим јаја мән сәни?
Өзүн даһа одлу, даһа көзәлсән.
Туфан мәһв ејләјир јазда күлшәни,
Јај да тез өтүшүр өмүрдән, билсән.

Бә'зән көјүн көзү одланыр, јаныр,
Бә'зән дә кизләнир думан ичиндә.
Көзәллик дә сона чатыб дајаныр,—
Тәбиәт јох едир бир ан ичиндә.

Фәгәт сәнин јајын совуша билмәз,
Сәнин күл һүснүнү тутмаз бир пәрдә,—
Өлүмүн көлкәси үстүнә кәлмәз
Мәним ше'рләрим дил ачан јердә.

Нечә ки, һәјат вар, көз көрүр, инан,
Ше'римдә әбәди јашајачагсан.

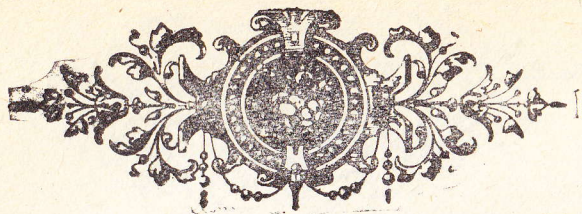
Ширин чајнағыны коршалт, еј заман,
Һәр шеј өлүм нәдир билсин һәјатда.
Пәләнкин дишини гопарт ағзындан,
Јандыр дири-дири симурғу одда.

Дәјиш фәсилләри, өз јолунла кет,
Каһ күлдүр, каһ ағлат бу тәбиәти.
Дүнјајла, мәнимлә, нә истәсән, ет,
Фәгәт кәмәндә сал бир чинајәти.

Достумун үзүнү вахт тишәнлә, кәл,
Јарыб шырымлама чәмәнзар кими.
Онун көзәллији—бу чанлы мәш'әл
Галсын кәләчәјә јадикар кими.

Көстәр пислијини, о, ше'римдә, бах,
Сәнин ачығына көзәл галачаг.

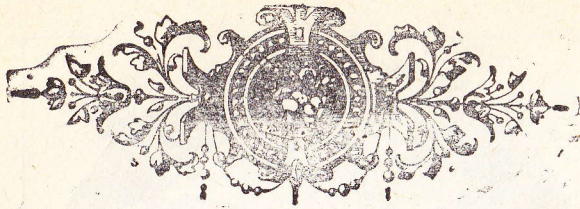
Чамалын көзэлдир гадын хүснүтэк,
Өзүн бу аләмдә надир аләмсән.
Хәјанәт билмәјир көксүндә үрәк,
Сән мәним һәм шаһым, һәм мәликәмсән.

Бахышын кур ишыг сачыр аләмә,
Бүтүн сахталығы ғылынчтәк кәсир.
Сәндәки мәрдлијә, сәндәки һөкмә
Оғланлар һејрандыр, гызлар да әсир.

Гадын јаратмајыб сәни тәбиәт,
Вурулуб хүснүнә—илк баһара о.
Сәндән ајырыбдыр мәни тәбиәт,
Вериб сәадәти гадынлара о.

Јахшы, белә олсун, күлсүн баһарын,
Гәлбин мәним олсун, севкин онларын.

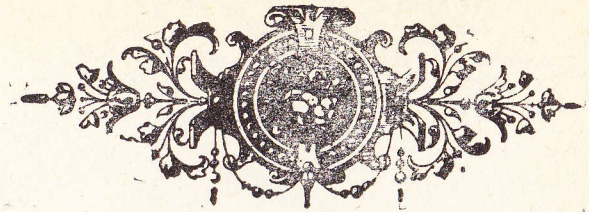

Жарыша кирмирэм мэддаһларла мән,
Ај дејим, күн дејим вәфадарыма.
Мән илһам алмырам илаһәләрдән,
Тә'риф жүкләмирэм мисраларыма.

Гој онлар жарышсын бири-биријлә,
Топласын дүнјанын инчи-дүрүнү,
Әл ачсын әтирли чичәјә, күлә,
Бәзәсин, бојасын ше'рләрини.

Севкидә һәгигәт сирдашым олмуш,
Јазырам: севикилим шухдур, гәшәнкдир.
О да башгасытәк инсан доғулмуш,
Нә парлаг улдуздур, нә тәр чичәкдир.

Тә'риф лазым дејил мәним ешгимә,
Ешгими сатмырам мән ки һеч кимә.

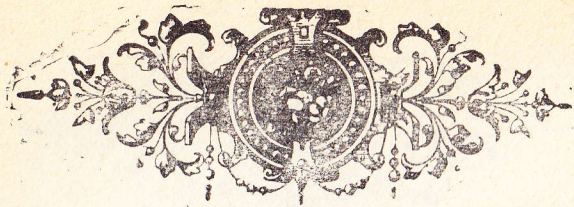
Күзкү сүбут етмәз гочалығымы;
Сәнин кәнчлијинлә учан гушам мән.
Үзүндә ачанда илләр шырымы
Бир онда биләрәм гочалмышам мән.

Олдуғу синәдә дөјүнмүр үрәк,
Севдији синәдә чырпыныр һәр дәм.
Гәлбимиз дәјишиб јерини, керчәк,
Сәндән нечә јашлы ола биләрәм?

Өзүнү мәнимтәк көзлә һәр заман,—
Дүшәрәм сәнинчүн гара, борана,
Көһлүнү сахларам дәррдән, бәладан,
Көрпәни беләчә гсрујар ана.

Көксүмдә даима вурар үрәјин,
Үрәјим сусанда сусар үрәјин.

Актјор билмәсә ролуну әкәр,
 Јанылыб долашыг салар сөзүнү.
 Елә ки, бир чылғын һејрәтә кәләр,
 Итирәр һејрәтдән тамам өзүнү.

Мән дә, бах, беләмә сәссиз дајаныр,
 Ача билмәјирәм көңлүмү, ннан.
 Титрәк додагларым алышыб јаныр
 Һәдсиз мәһәббәтин аловларындан.

Гој сәнә севкими китабым десин,
 Бир дә бу көзләрим—ләл пәјғәмбәрләр;
 Сәндән јалварараг әвәз истәсин,
 Үрәји көзләртәк ким дуја биләр?!

Оху лал ешгимин һәр кәлмәсини,
 Ешит көзләринлә гәлбин сәсини.

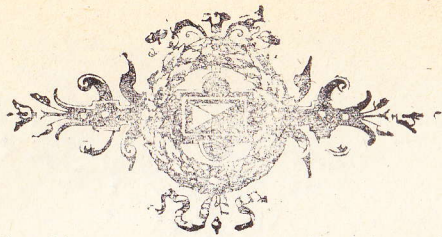
Гәлбимә һәкк едиб сәни, әзизим,
 Көзләрим шөвгүндән од тутуб јанар,
 Чанлы чәрчивәјә дөнмүшәм өзүм,
 Сабаһы јарадыр даһи сәнәткар.

Һәр шәклә көрәкдир рәссам нәзәри,
 Көр, нечә һүснүнә нур әләнибдир.
 Мүгәддәс һүчрәмин пәнчәрәләри
 Сәнин көзләринлә шүшәләнибдир.

Көзүм көзләриндән дојмур бир кәрә,
 Одланыр атәшдә, јаныр атәшдә.
 Көзләрин көңлүмә олуб пәнчәрә,
 Онлардан рәсминә бахыр күнәш дә.

Көзләрим гәлбиндән тутмајыр сораг...
 Көзләр көрдүјүнү һәкк едир анчаг.

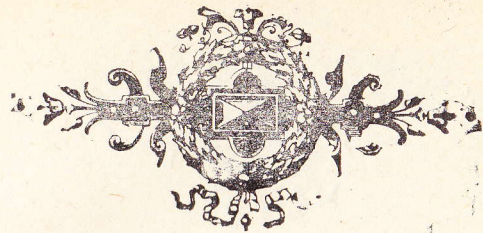

Хошбәхт улдуз алтда ким ки доғулуб,
Гој һәр вахт өјүнсүн шан-шөһрәтијлә.
Мәнимсә гисмәтим мәнәббәт олуб,
Мәст едир көнлүмү сәадәтијлә.

Шаһын ә'јанлары ичдикчә шәфғәт,
Күнәбахан кими ачар һәр јанда.
Азалса күнәшдә атәш, һәрарәт,
Солар јаваш-јаваш күнәбахан да.

Галиб бир сәркәрдә—дејүш өвлады
Бирдән мәғлуб олса вурушда әкәр,
Шөһрәт китабындан силинәр ады,
Бүтүн газандығы әлиндән кедәр.

Мәни бу дәһшәтдән кәнар едиб бахт,
Севиб севилирәм, хошбәхтәм һәр вахт.

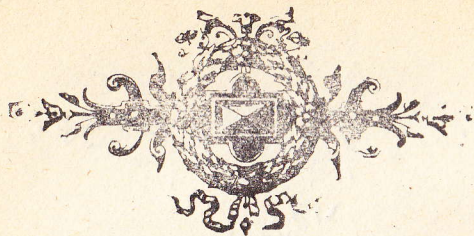
Кралына садиг бир рәијјәттәк
Сәнә билдирмәкчүн сәдагәtimi,
Мәктуб кәндәрирәм гәлбән, севинчәк
Мән сәнин јанына бир сәфир кими.

Сөзләрим олса да касыб, чыл-чылиаг,
Бәзәнәчәк кәзәл е'тибарынла.
Гәшәнк кәзләриндән зија алачаг,
Јүксәләчәк үлви дүјгуларынла.

Бәләдчим—улдузлар зүлмәт јоллара
Даим шәфәг сачса, ишыг чиләсә,
Бу јохсул бәхtimi бүрүјүб нура,
Сәнин тәләјинә лајиг еләсә,—

Бир онда дејерәм сәнә ешгими.
Һәләлик сахларам дәфинә кими.

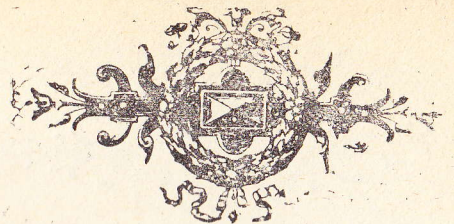

Дујмурам күч-тагәт ајағымда мән,
Жорғунлуг өмрүмү һарам ејләјир.
Јатмағ истәјирәм јатағымда мән,
Сәјаһәт башымда давам ејләјир.

Хәјалым ахтарыр сәни һәр заман,
Сәнсиз нә пир вардыр, нә дә зијарәт.
Көзләрим дикилир зүлмәтә һәр ан,
Көрүр гаранлығы корлар да, әлбәт.

Кечәнин гојнунда парлағ инчитәк
Хәјалән гаршымда көрүрәм сәни.
Үлви көзәллијин нур чиләјәрәк
Нечә дә бәзәјир зүлмәт кечәни!

Јохдур раһатлығым ешгин әлиндән,
Күндүз дә, кечә дә јол кедирәм мән.

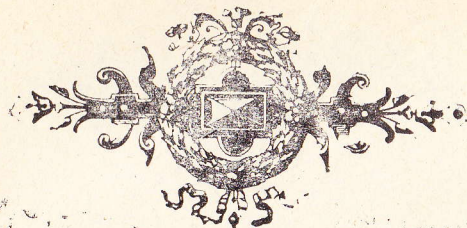
Күлүб фәрәһләним, севиним нечә?
Һәлә истираһәт билмирәм нәдир.
Күндүзүн дәрдини азалтмыр кечә,
Кечә дә күндүзтәк бир гәмханәдир.

Һәр вахт бир-биријлә дүшмән олса да,
Инди мәнә гаршы достлашыб онлар.
Бири һәсрәтини кәтирир јада,
Бири үрәјимә верир дәрд, губар.

Күндүзә дејирәм, булудлу олсан,
Достум шәфәғ салар сәнин һүснүнә.
Кечәјә дејирәм, зүлмәтдә галсан,
Достум улдуз олар, бахмырлар мәнә.

Күндүзүн узундур дәрди, әләми,
Кечәнин ағырдыр һәсрәти, гәми.

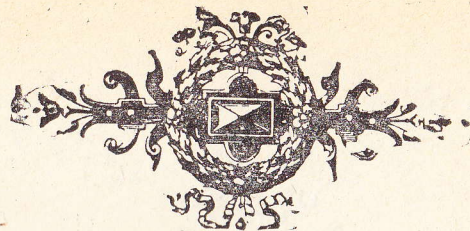

Талејин элијлэ алчалдыгча мэн
Ачы көз јашында говрулур үрэк.
Мәрһәмәт умурам дилсиз көјлөрдөн
Уғурсуз бәхtimi лә'нәтлөјәрэк.

Истәрәм жүксәлсин көјә ад-саным,
Достларым чох олсун, үмидим дә бол.
Сәнәтдә парласын шөһрәтим, шаным,
Ачылсын гаршымда кениш, азад јол.

Јадыма дүшәндә сән бирдән-бирә,
Нифрәт јағдырырам өзүмә, нифрәт!
Руһум торағайтәк учур көјләрә,
Долур нәғмәсијлә гәлбимә шәфгәт.

Сәнин саф ешгинлә жүксәјәм, инан,
Дүнјанын ән күчлү кралларындан.

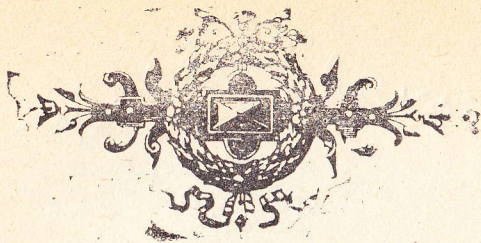
Олуб кечәнләри бир-бир чәкәркән
Сакит јаддашымын мәһкәмәсинә,
Бир даһа јанырам көһнә гәмлә мән,
Бүтүн иткиләрим көрүнүр јенә.

Мәзарда зүлмәтә батан достлара
Һәсрәт галан көзүм төкүр ганлы јаш.
Бир дә ағлајырам јатан достлара,
Кедәнләр керижә јајыдајды каш.

Сајмагла дәрд-гәмим јетмәјир сона,
Дәһшәтдән әријир үрәјимдә шам,
Бир дә гәрг олурам көз јашларына,
Елә бил әввәлләр ағламамышам.

Јада сән дүшәндә итир кәдәрим,
Јенидән тапылыр итирдикләрим.

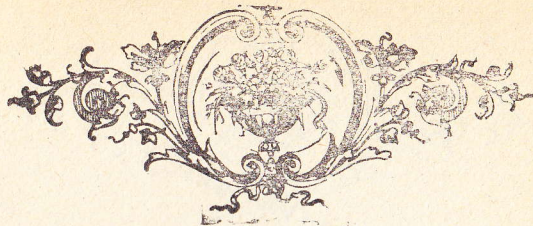

Сусмуш зәни етдијим бүтүн үрәкләр,
Демәк, дөјүнүрмүш сәнин көксүндә.
Севкинлә күл ачыр бүтүн диләкләр,
Јашајыр сәнинлә достлар бу күн дә.

Онларын мүгәддәс гәбринин үстә
Ачы көз јашлары төкдүм о ки вар,
Көзүм јашлы олду, көнлүм шикәстә,
Сән демә, көксүнә сығынмыш онлар.

Сән елә бир чанлы сәрдабәсән ки,
Сәндә дәфи олунаң јашајыр јенә.
Достлардан јеканә нишанәсән ки,
Мәним севкими дә верибләр сәнә.

Онларын әксидир көзәл рүхсарын,
Инди һәм сәнинәм, һәм дә онларын.

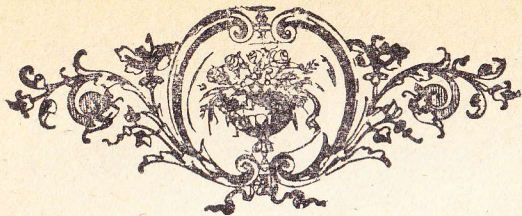
Сојуг мөзарымда чүрүјәндә мән,
Һәјат солдурмаса чәмәнзарыны,
Вахт тапыб, көзүчү оху јенидән
Достунун бу касыб мисраларыны.

Һеч заман бир тутма мәни кәпчләрлә,
Онларда камиллик үстүн олачаг.
Бакирә севкимдән сөз ач һүнәрлә,
Мөндә сәнәткарлыг ахтарма анчаг.

Сән мәни беләчә јадына кәтир:
«Достумда түкәнмәз мәһәббәт варды
Әкәр учалсајды әсримизлә бир,
Ән көзәл әсәри о јарадарды.

О јохдур, даима јүксәлир сәнәт,
Сиздә усталыг вар, онда мәһәббәт а

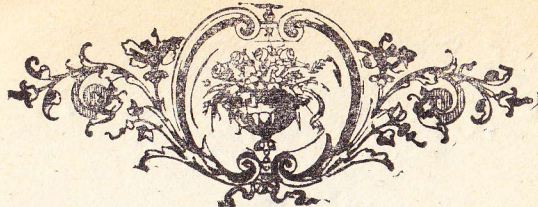

Дәрк етдин сучуну, јанма атәшдә;
Һәр бир гызылкүлдә тикан вар, шәксиз.
Тутулур, гаралыр ај да, күнәш дә,
Булаг гумсуз олмур, чичәк бөчәксиз.

Мән дә сәһв әлиндә дустағам, дустағ,
Мәндәки гүсурлар јохдур һеч кимдә;
Сәнин нөгсаныны бағышлајарағ
Күнаһа батырам һәр сәтиримдә.

Әглин мәһкәмәси гурулан заман
Сәнә һәм гәнимәм, һәм дә ки вәкил.
Мәһәббәтлә нифрәт гәлбимдә һәр ан
Чарпышыр, вурушур дүшмән кими, бил.

Әзиз оғру, мәни сојдунса, нә гәм,
Сучунла, чәзанла һәр вахт шәрикәм.

Көнлүмүз һәр заман биркә олса да,
Е'тираф едирәм: ајрыјығ тамам.
Һеч вахт гүсуруму билдирмә јада,
Сәни ләкәләјиб ејләјәр бәднам.

Бирдир гәлбимиздә арзу, һисс, һәвәс,
Анчағ кәдәримиз башгадыр бизим.
Бу гәм севкимизи дәјишә билмәз,
Өмүрдән күнләри кәсәр, әзизим.

Кәрәк доланмајым дөврәндә бир ан,
Јохса утандылар сәни нөгсаным.
Ја да шәрефини кәтүр адындан,
Сәнинлә һәмнишә гоша дајаным.

Јох, јох, сәни белә севибдир үрәк,
Мәнимсән, шәрафин мәнимдир, демәк.

Зәиф, гоча ата севинир һәр дәм
 Чаван өвладынын шүчаэтиҗлә.
 Мән дә севинирәм, фәрәһләнирәм
 Сәнин дүзлүҗүнлә, ләҗагәтинлә...

Сәндәки көзәллик, ағыл, нәчабәт
 Тач кими үстүмә салыб әлван нур.
 Мәни учалдыбдыр бу бөҗүк сәрвәт;
 Она мәһәббәтим пәјвәнд олубдур.

Инди нә ачизәм, нә касыб, нә тәк,
 Бу бирлик чаныдыр һәр бир не'мәтин.
 Сәнә севкисини верибдир үрәк,
 Севкимлә жүксәлир шанын, шөһрәтин.

Мәндәки ән көзәл, тәмиз арзулар
 Сәнин гүдрәтинлә верир бәһәр, бар.

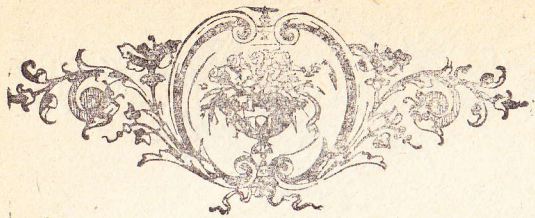
Нә гәдәр сән варсан, еҗ чанлы мәш'әл,
 Де, илһам пәрисе олармы азад?
 Сәнин арзуларын көзәлдән көзәл,
 Сөзүмә һәҗатдыр, ше'римә ганад.

Һаггында сөҗләсәм дәҗәрли бир сөз,
 Бунунчүн тәшәккүр еҗлә өзүнә.
 Көнлү дә, руһу да лалдыр, шүбһәсиз,
 Ким ки нәғмә гошмур күнәш үзүнә.

Кәл, кәл, ол онунчу илһам пәрисе,
 Он дәфә артыг ол башгаларындан.
 Саҗәндә җаранан ше'рин нәфәси
 Иситсин гәлбләри һеҗ заман-заман.

Ше'рим үрәкләрә җол тапса, җәгин,
 Зәһмәти мәнимдир, шөһрәти сәнин.

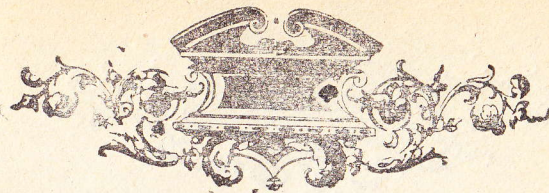

Нечә тә'рифләјим ләјәгәтини,
Мәнимсән, мәнимдир бу бөјүк сәрвәт.
Адам да өзүнү мөдһ ејләјәрми?
Кәтирмәз тә'рифим өзүмә шөһрәт.

Бунунчүн ајрылаг кәрәк биз тамам,
Онда севкимиз дә дүшәр һичранә;
Бу заман һаггында дастан јазарам,
Текчә сән лајигсән чүнки ад-сана.

Ајрылыг бизимчүн чәтин олса да,
Тәклик арзуларә верәр гол-ганад.
Олса да дәрдимиз һәддән зијада,
Биз вахты алдадыб доланарыг шад.

Бөләр гәлбимизи икијә һичран,
Мәним тә'рифимдә шөһрәт тапарсан.

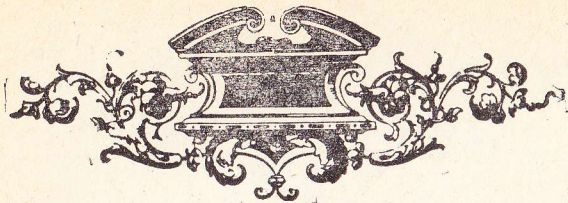
Әлимдән ешгими алырсан тамам,
Нәјин артачагдыр бунунла, нәјин?
Сәндән ки ешгими ајры тутмурам,
Үрәјим әбәди сәниндир, сәнин.

Гәлбинә гысганчлыг һөкм едир, бәлкә,
Гәм-гүссә өртмәсин кезәл үзүнү.
Јохса, бу достлуғу санырсан ләкә,
Гачыб кизләдирсән мәнән өзүнү.

Алма, гәшәнк оғру, мәнәббәтини,
Дөнүклүк нифрәтдән јамандыр, јаман.
Јох, јох, диләнчинин сәй гисмәтини
Апар, буну сәнә сәјмарам нөгсан.

Сәнин нөгсанын да кезәлдир, кезәл,
Биз дүшмән олмарыг, чанымы ал, кәл.

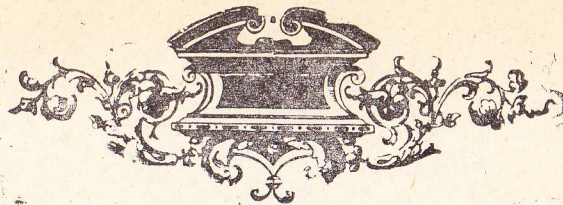

Мэн сэини гэлбиндэ олмајан заман
Күнаһла ојнајыр шух надинчлијин.
Һамыны товлајыб чыхарыр јолдан
Сэини кезэллјин, сэини кэнчлијин.

Зэрифсэн, тезликлэ кечирсэн элэ,
Кезэлсэн, дөврэни тутуб јалтаглар.
Гадынларын назы өнүндэ, сөјлө,
Һансы гадын оғлу эјилмөз галар?

Кэнчлијин дашдыгча чошғун сел тэки,
Кезэллјин даим ачды гол-ганад.
О сэни чатдырды елэ јерэ ки,
Мөчбурэн хөјанөт етдин икигат:

Јарымы дүз јолдан сэн конар етдин,
Өзүнү јанымда сахтакар етдин.

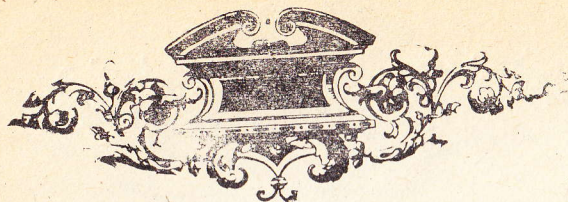
Бу һөлө дөрд дејил, алыбсан ону,
Бөлкө дэ, севкимэ бир сөдагөтдир.
О сөнө саһибдир; дөзүлмөздир бу,
Севкини итирмэк бир фөлакөтдир.

Эзиз күнаһкарлар, дүшүнүб һәр күн
Бөраөт верирәм сизэ бу чүрө:
Сэн ону севирсэн мэн севдијимчүн,
О сэни истөјир тэк мәнэ керэ.

Мэн сэни итирсэм, севкилим тапар,
Мэн ону итирсэм, тапарсан, дүзү.
Кам алыб, өмүрлүк оларсыныз јар,
Мәнсө итирэрәм һәр икинизи.

Достум, үрөјимиз бирдирсэ, нэ гэм,
Төкчө мэни севөр јенэ о сөнәм.

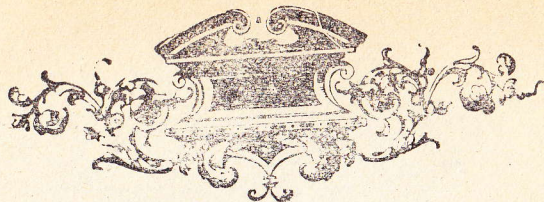

Кечәләр мән даһа җахшы көрүрәм,
Күндүзләр һәсрәтәм көзәл чөһрәнә.
Јатанда көзүмә мәһәмсән, мәһәм,
Дојунча, дојунча бахырам сәнә.

Чамалын кечәни ишыгландырыб,
Јухулу көзләрә бәхш едир зија,
Өз парлаг одуну күндүз јандырыб,
Нур сачса, нуруна гәрг олар дүнја.

Гаранлыг кечәдә сусанда һәр јан,
Күл һүснүн күләи вахт ширин рәјада.
Нурлу күндүз кәлә, дејирәм, бу ан,
Бөхтәвәр олармы мәнтәк дүнјада?

Күндүзүм кечәдир, көрмүрәм сәни,
Јухум күндүз едир һәрдән кечәни.

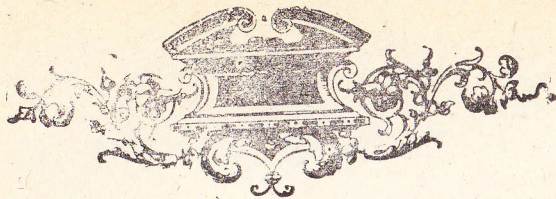
Мән фикир олсајдым, олмазды дәрдим,
Һеч вахт дајанмаздым һичран ичиндә.
Бу чәтин јоллары кечиб кәләрдим
Сәнин һүзуруна бир ан ичиндә.

Ајрылыг гәмијлә сыхмазды бизи,
Јанмаздым һәсрәтин гәм үмманында.
Фикир ашыб кечир јери, дәнизи,
Дүшүнсән, дулардым тезчә јанында.

Аһ! Фикир дејиләм, бунунчүн һәр ан
Дүшүнүб фикирдән од алырам мән.
Торпагдан вә судан јарандығымдан
Һәсрәтин гојнунда саралырам мән.

Торпағам, әбәди јерә бағлыјам,
Сујам, көз јашытәк кәрәк чағлыјам.

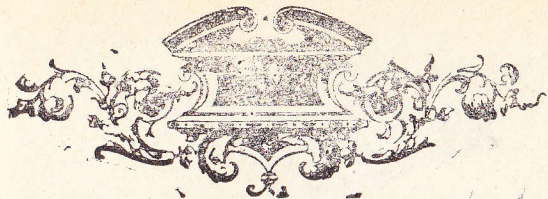

Һәр вахт јанындадыр јары үрөјим,
Јүнкүл һава мәнәм, јанар од мәнәм.
Һава фикиримдир, оддур диләјим,
Онларла дүнјада хошбәхт, шад мәнәм.

Гызыл ганад тахыб саф мәһәббәтдән,
Учурлар јанына бир сәфир кими.
Варлығым јараныб дөрд чүр не'мәтдән,
Икиси дајаныб сыхыр гәлбими.

Елә ки кедәнләр гајыдыр кери,
Елә ки билдирир сағ-саламатсан,
Севинчдән көнлүмүн динир телләри,
Руһум бүтөвләнир мәним бу заман.

Фәгәт тезчә мәни јенә гәм гучур,
Фикирим, диләјим јанына учур.

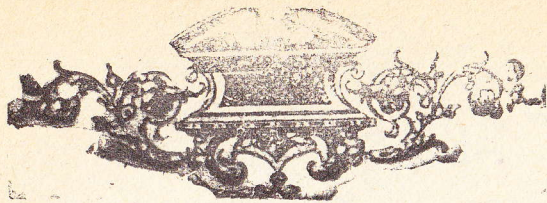
Гәлбимлә көзләрим вурушурдулар,
Бөлә билмирдиләр сәни һеч чүрә.
Көзләрим һүснүндән олмурду кәнар,
Гәлбим бир мүчрүјдү, санки, о дүррә.

Гәлбим анд ичирди һеј јана-јана,
Сәни јашадыр о, көзләрдән хәлвәт.
Көзләрим е'тираз едирди буна,
Дејирди: мәндәдир о көзәл хилгәт.

Ағлым бу дејүшә бир һаким кими
Сон гојду, һәр шеји арашдырды о,
Ајдын көзләримлә тәмиз гәлбими
Дост едиб, әбәди барышдырды о.

Һәр кәс гисмәтини билди бир кәрә:
Гәлби гәлбә верди, һүснү көзләрә.

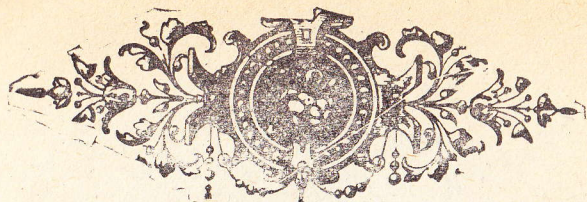

Гөлбимлә көзләрим олуб меһрибан,
Һәмишә тәп бөлүр дәр-губарыны.
Көзләрим һүснүнү ахтаран заман
Гөлбим чәкир ағыр интизарыны.

Көзләрим гөлбимә җетирир сораг
Баханда һүснүнә—күл рүхсарына.
Гөлбим көзләримнә еҗләҗир гонаг
Ширин, севки долу арзуларына.

Севкинлә, һүснүнлә җашаҗырам мән,
Кечә дә, күндүз дә бирликдәҗик биз.
Сән чыха билмәсән мәним фикримдән,
Ахы, дүшүнмүрәм бир ан да сәнсиз.

Јухуда раст кәлсә көзләрим сәнә,
Оҗадыр гөлбими һүснүнлә җенә.

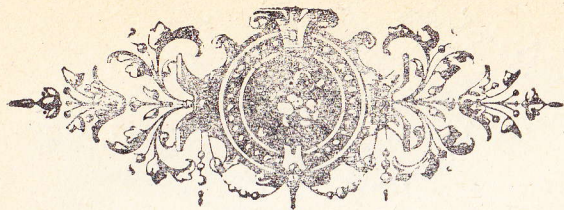
Сәфәрә чыханда узаг өлкәҗә
Јола һазырлашдым саф ниҗәтлә мән.
Намәрд әлләринә кечмәсин деҗә
Варымы кизләтдим мәһарәтлә мән.

Јанында гуруша бәнзәр даш-гашым,
Вары, тәсәллиси сәнсән өмрүмүн.
Олубсан җеканә дәрдим, тәләшым,—
Надир гәнимәтсән огрулар үчүн.

Сәни сахламадым дүртәк мүчрүдә,
Дедим ки, тәләҗә дүшә биләрсән.
Сахладым гөлбимдә—ән кизли җердә.
Дедим ки, өзүмлә кедиб кәләрсән.

Сәни гөлбимдән дә апарачаглар,
Чүнки варлығында ачыг һиҗлә вар.

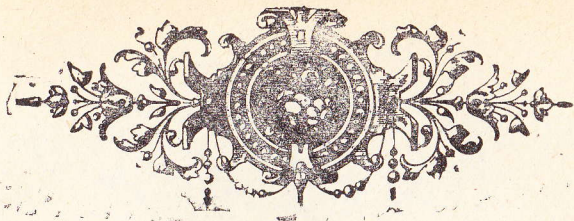

Аһ, о күн кәлмәсин, о күн кәләрсә,
Көрәчәксән бүтүн нөгсанымы сән.
Севкин дөнәчәкдир гәзәбә, һирсә,
Мәни мұһакимә ејләјәчәксән.

Тамам дәјишәчәк о һисс, о дујғу,
Бахачагсан мәнә сојуг нәзәрлә.
Сүбут едәчәксән бу сојуглуғу
Сүбут едилмәјән бәһанәләрлә.

Аһ, о күн кәлмәсин, нејләрәм о күн,
Көмәк ејләјәрми е'тираф мәнә?
Әлими галдырым анд ичмәк үчүн,
Дејимми ки, лајиг дејиләм сәнә?

Һағлысан атмаға мәни, нә дејим,
Нә һагла мән сәндән севки диләјим?

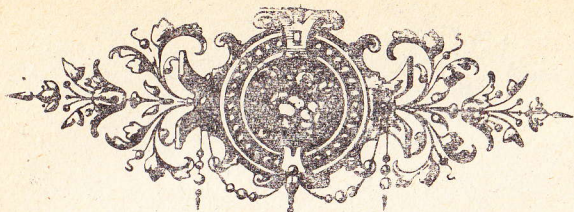
Нечә дә гәмлидир мәним сәфәрим,
Нә вахт гуртарачаг бу узун јоллар?
Көнлүмү көјнәдир сонсуз кәдәрим,
Көр, сәндән нә гәдәр дүшмүшәм кәнар.

Атым да јорулуб дәрдимдән, инан,
Јеријир јолларда һеј ағыр-ағыр.
Нечә тәләсијәр сәндән ајрылан?—
Санки, бу әзабы дујур о фағыр.

Әсла тә'сир етмир она мәһмизим,
Фынхырыб гүссәјлә бахыр јоллара.
Онун инилтиси вурур, әзизим,
Гәлбимә мәһмиздән дәрин бир јара.

Мәни фикирләрим һеч гојмајыр динч:
Гаршымда кәдәр вар, архамда севинч.

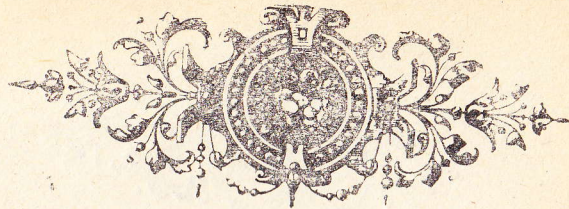

Тәнбәл вә төрс атым ләнк кедир муҗам,
Она һагг верирәм сәфәрдә анчаг.
Тез кетсә, тез сәндән узаглашарам,
Бурда тәләсимәк һаһагдыр, һаһаг.

Бәс кери дөнәндә заваллы һәмдәм—
О нечә бәһанә тапар өзүнә?
Јел кими әссә дә, мәһмизләјәрәм,
Учса да, дејәрәм сүрүнүр јенә.

Хәјалым јараныб буллур севкидән,
Онунла кәһәр дә јарыша билмәз.
Сүзәрәм хәјалын ганадында мән,
Јабым имәкләјәр јолларда әбәс.

Јенә һагг верәрәм үрәкдән она,
Истәјир биринчи чатым јанына.

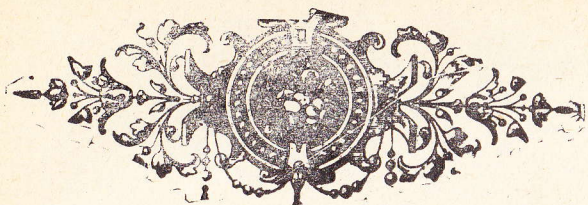
Күтләшмәсин дејә зөвгү, нәш'әси
Дөвләтли инчијлә әјләнир һәрдән.
Мүчрүнү ачдыгча артыр һәвәси,
Һәмин дөвләтлијә бәнзәјирәм мән.

Бајрамлар кәтирир өзүлә күлүш,—
Һејиф ки, ил боју чох аздыр онлар,
Көзәл һәмајилдә сејрәк дүзүлмүш
Ән парлаг инчидир, алмаздыр онлар

Сәни өз гојнуида кизләјиб заман,—
Заман бир сандыгдыр нәһәнк, јеканә.
Хошбәхт бир саатда ачылыб бир ан
Парлаг зинәтини көстәрир мәнә.

Вүсалын севинчлә јад едир мәни,
Һичранын үмидлә шад едир мәни.

Нэдэн јаранмысан, нәдир чөвһәрин?
Сәнә милјон көзәл бәнзәјир, инан.
Бирчә көлкәси вар һәр бир бәшәрин,
Сән исә һәр чүрә әкс олунурсан.

Адонис көзәлмиш дејирләр, һаны?
Солғун бир шәклинә охшајыр гисмән.
Јелена мат гојмуш гәдим дүнјаны,
Сән онун букүнкү, јени рәсмисән.

Һәр хошбәхт варлыгда олубсан тәкрар,
Һәр зинәт әкс едир һүснүнү јалныз.
Сәндән көзәллији әхз едиб баһар,
Сәндән сәхавәти өјрәниб пајыз.

Бир гәшәнк көлкәндир һәр көзәл сурәт,
Өз сәдиг гәлбинлә надирсән фәгәт.

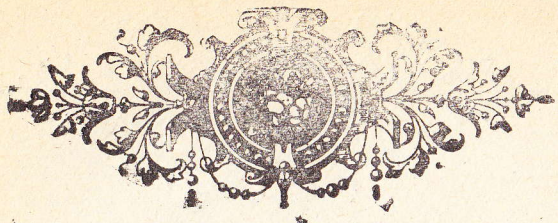
Күл һүснүн даһа да көрүнүр гәшәнк,
Чунки вәфән бәзәр онун руһуну.
Гызылкүл ачылыб олса да рәнк-рәнк,
Зинәти әтридир, ким билмир буһу?

Вардыр итбурнунда ән көзәл боја,
Санки јараныбдыр гызылкүллә тән.
Тикандан асылыб рәгс едир, куја,
Јајын меһи илә чыхыб гөнчәдән.

Онун көзәллији—өз ләјагәти,
Бир аздан мәнв олур фәјдасыз, һәдәр.
Гызылкүлүн белә дејил хилгәти,
Солдуму, чеврилиб әтирә дөнәр.

Заман солдуранда күл сурәтини,
Ше'рләрим сахлар сәдагәтини.

55

Шаһларын сурәти—мәрмәр һејкәлләр
Дөзүмдә ше'римә бәрабәр олмаз.
Нәғмәмдә галарсан даим тәзә-тәр,
Дашлар тоза дөнәр, тоздан ајрылмаз.

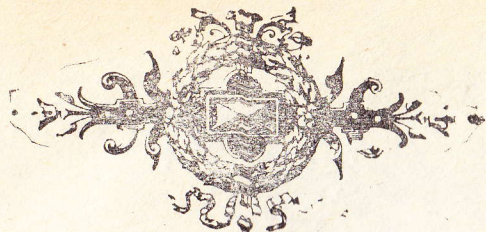
Дөјүшләр дағыдар абидәләри,
Галмаз сарајлардан бир из, јадикар.
Һәрбин алов сачан ганлы хәнчәри
Сәнин сурәтиндән узаг доланар.

Өлүмүн көзүнә дик баха-баха
Һәр чүр әдавати кечиб ашарсан,
Кәлән нәсилләрлә кедиб сабаһа,
Бу дүнја дурдугча сән дә јашарсан.

Та гијамәт күнү чатана гәдәр
Мәним ше'рләрим сәни һифз едәр.

64

56

Иштаһ ки коршалды артыг јемәклә,
Ачлыг итиләјәр ону алмазтәк.
Мәним мәһәббәтиәм, алыш үрәклә,
Аловлан һәсрәтлә итиләнәрәк.

Көзләрин бахмагдан бу күн дојдуму,
Сабаһ да көзләрин гојма гапана.
Өз көзәл өмрүнү, зәриф руһуну
Әбәди мүркүјлә јетирмә сона.

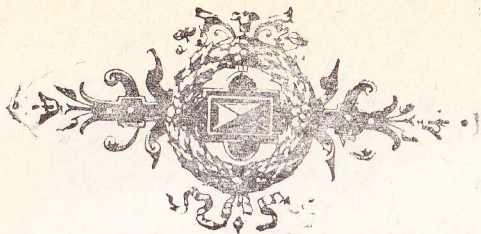
Инди гоша көзән севдалы кәнчләр
Јенә бу сәһилдә керүшән заман
Дәниз түл кејинәр, һәр далгасы зәр,
Гој белә дәнизә бәһзәсин һичран.

Лап ғыша охшасын, чохса чәфасы,
Јајда даһа көзәл олар сәфасы.

5 сиф. 96

65

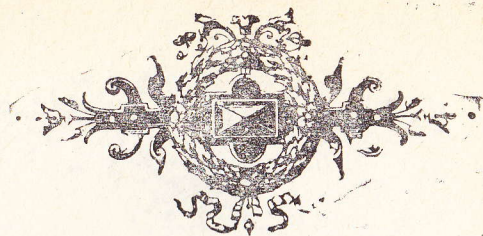

Мән сәнин гулунам өмрүм узуну,
Гаршында баш әймәк ләҗәғәтимдир.
Сәнин һәр әмрини, һәр бир арзуну
Јеринә јетирмәк сәадәтимдир.

Дәһшәтсә һичранын дәрди, губары,
Сәнә нә һаггым вар бир сөз дејим мән.
Түкәнмәз, үзүчү, ағыр анлары
Чүр'әтим чатмыр ки, лә'нәтләјим мән.

Гысганчлыг одујла алышыр синәм;
Һардасан, јанында инди кимләр вар?
Бәдбәхт бир гул кими фикирләширәм:
Хошбәхтдир сәнинлә биркә оланлар.

Ешгиндән од тутуб јаныр пәрванә,
Нејләсән, һагг саныр ону диванә.

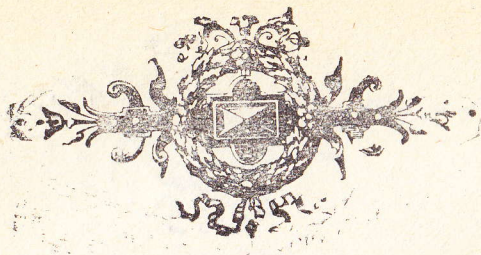
Гулунам, чәкәрәм һәр изтирабы,
Аллаһ еләмәсин, чәсарәт едим,
Сәнинлә апарым саат һесабы,
Асудә вахтына нәзарәт едим.

Гој мәни мәһв етсин дәрд, гүссә, әләм,
Мәним һаггым јохдур сөз дејим сәнә.
Мәһбусам, сәинтәк азад дејиләм,
Мүтијәм, һәр тә'нән гәбулдур мәнә.

Һараја мејлин вар, уғур олсун, кет,
Сәниндир ихтијар, сәниндир фәрман.
Фикриндән, гәлбиндән нә кечирсә, ет,
Өзүн өз сәһвини бағышлајарсан.

Сән говуш арзуна: ја јахшы, ја пис:
Мән әзаб ичиндә көзләјим сәссиз.

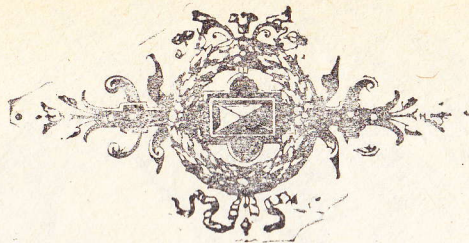
59

Әкәр жаранмырса һеч нә јенидән,
Даим дөвр едирсә әввәл оһанлар,
Јенилик наминә дәрд чәкәк нәдән?
Кечмиш нәсилләри едирик тәкрар.

Күнүн беш јүз дәфә дөвр етмәсини
Кәтир хәјалына, бир јетир нәзәр,
Сөзлә әкс олунмуш гәдим әксини
Гәдим китабларда тап, мәнә кәстәр.

Сөјләјим: о вахткы камил инсанлар
Нә дејә биләрди бу күл һүснүнә,
Бизми ирәлијик, јохса ки онлар,
Јохса дәјишмәмиш чаһанда һеч нә.

Әввәлки даһиләр, һисс едир үрәк,
Вурублар мисә дә гызылдан бәзәк.

60

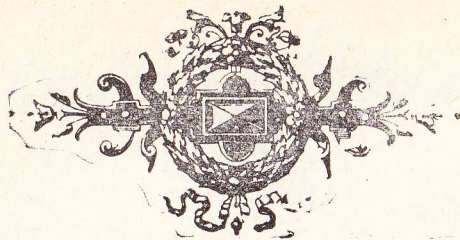
Саһилә шүтүјән далғалар кими
Өтүшүр сүр'әтлә өмүрдән анлар.
Тез-тез әвәз едиб бири-бирини,
Сона чатмаг үчүн јарышыр онлар.

Ајпара чан атыр бәдирләнмәјә,
Аләмә нур сачыр бүтөвләнәндә.
Көлкәләр тәзәдән алыр дөврәјә,
Көлкәләр тәзәдән салыр кәмәндә.

Гәшәнк чичәкләри совуруб јелә,
Гәшәнк алынларда јер әкир заман.
Гәнимдир, чарпышыр көзәлликләрлә
Дәрјазы һеч кимә вермәјир аман.

Бир мәним ше'римә тохуна билмәз,
Сурәтин нәғмәмдә јашајар, өлмәз.

61

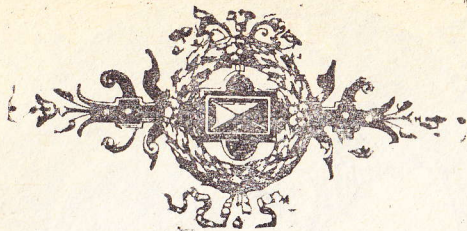
Сәнин һөкмүнләми көзәл сурәтин
Кечәләр јухуму әлимдән алыр?
Башымын үстүндә дајаныб мәтин,
Көз гапагларымы кәмәндә салыр?

Сәнин пак руһунму учуб јаныма—
Бүтүн ишләримә нәзарәт едир?
Дөнүб гысганчлыгдан јанар бир шама,
Тапыб гүсуруму, мезәммәт едир?

Аһ, сәнин севкиндә бу гүдрәт һаны,
Кәлиб әһвалымдан тута бир сораг?!
Мәним өз севкимдир чәкән чәзаны,
Кедиб кешијиндә дајаныр ојаг.

Јухум узаг олар көзүмдән, билсән,
Нечә ки сән мәнә јахын дејилсән.

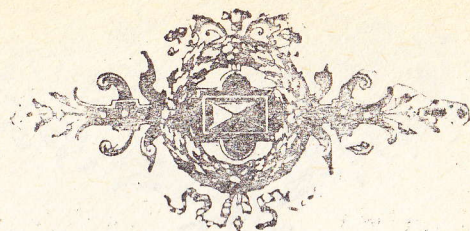

Худбинлик көзүмө пәрдә чәкәрәк
 Руһума, ганыма һаким олубдур.
 Бу дәрде тапылмыр бир чарә, көмәк,
 Бу дәрд үрәжимә ришә салыбдыр.

Елә санырам ки, мәним үзүмдән
 Гәшәнк үз тапылмаз һеч бир инсанда.
 Көркәмдә, гамәтдә јеканәјәм мән,
 Һамыдан јүксәјәм, тәкәм чаһанда.

Күзкү һәгигәти көстәрир мәнә,
 Көрүрәм үзүмү тутуб ғырышлар.
 Дүшүнчәм дәјишиб дөнүр тәрсинә,
 Худбинлик бәладыр—амансыз, гәддар.

Јох, јох, өјүнмәјим дејилдир әбәс;
 Өзүмү сәнинлә етмишәм әвәз.

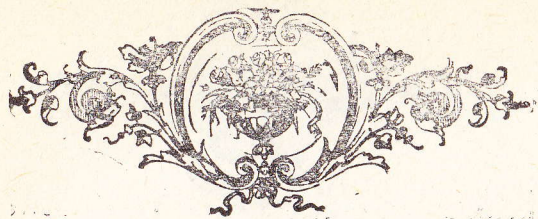
Заманын зүлмүндән илк мәһәббәтим
 Мәнимтәк үзүлүб дүшәндә јоргун,
 Һалына ачыјар көрәрсә һәр ким,
 Ғырышлар үзүнү бүрүјәр онун.

Чевриләр кечәјә нурлу сәһәри,
 Чатар һәјатының јарғанына, аһ,
 Даһа чәлб еләмәз фикри, нәзәри,
 Инди көзәлликдә олса да аллаһ.

Гәддар гочалығын дәрјазы кәскин,
 Нечә эләч тапым һәмин күнә мән?
 Кәлиб бичәр онун өмрүнү, јегин,
 Силмәз сурәтини хатирәләрдән.

Бу гара мисралар даима чағлар,
 Онун күл һүснүнү јамјашыл сахлар.

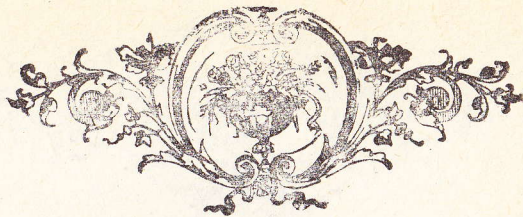
64

Өз ағыр элини чэкиб варлыга,
Дөврүн зинэтини мөһв едир заман;
Уча галалары гатыр торпага,
Дагылыр миниллик нечэ ханиман.

Јеријиб саһили тутур үмман да,
Торпаг да зэбт едир көј дэнизләри.
Дөјүшләр, вурушлар кедир һәр јанда,
Бири итирсэ дә, газаныр бири.

Бахырам аләмин дөјишмәсинә,
Көрүрәм һәјатын ағибәтини.
Санки солан һәр күл сөјләјир мәнә:
Заман бир күн алар мәнәббәтини.

Бу дәррдән көјнәјир көксүмдә үрәк,
Өлүмдән ағырдыр сәни итирмәк.

65

Тунч, гранит, торпаг, һүдудеуз дэниз
Өмрү баша вурур вахт јетән кими.
Сәнин көзәллијин—күл гәдәр ачиз,
Заман гаршысында дура биләрми?

Гаја да јарылыр парчаланараг,
Бир нишан галмајыр гызмар күрәдән.
Зәриф көзәллији нечә гуртараг
Бу чәтин, чыхылмаз мүһасирәдән?

Һарда бир јер тапаг, сахлајаг нечә
Заманын дүррүнү замандан хәлвәт?
Де, ким үстүн кәләр белә бир күчә,
Һаны о игтидар, һаны о гүввәт?

Горуду, бөлкә дә, өмрүн сон күнү
Гара мүрәккәбим күнәш һүснүнү.

Өлүм истәјирәм, дөзмүрәм артыг,
Мән баха билмирәм бу пуч варлыға.
Нуру пәнчәсиндә боғур гаранлыг,
Рәзаләт јетишир бәхтијарлыға.

Шәрәф душтаг олуб шәрәфсизлијә,
Сафлыг дәрд ичиндә көјнәјир, әсир.
Күтлүк әглә күлүр, јалан дүзлүјә,
Күчүн голларына вурулуб зәнчир.

Јумругла тыханыр илһамын ағзы,
Әл ачыб диләнир мәнлик, ләјагәт.
Наданлыг кејиниб мүдрик либасы,
Һәр јердә сахталыг, һәр јердә зилләт.

Өлүм истәјирәм, чарә будур, бах,
Сәни тәк гојмага гыјмырам анчаг.

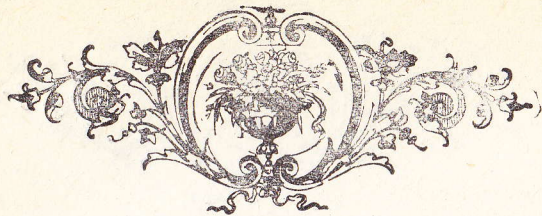
Бу сахта аләмдә нә үчүн, нијә
Јашајыр о тәмиз, о көзәл хилгәт?
Һөрмәт дону бичир һөрмәтсизлијә,
Безәнир онунла гүсур, гәбаһәт?

Онун күл јанағы чанлы чичәкдир,
Сәнәт оғурлајыб солдурур нәдән?
Ујдурма көзәллик нәјә кәрәкдир,
Онун көзәллији һәгигәт икән?

Инди јохсуллашыб ана тәбиәт,
Јанагда гызылкүл ачмајыр артыг.
Бүтүн јер үзүндә ән надир сәрвәт,
Ән бөјүк шәрәфдир бу көзәл варлыг.

Тәбиәт сахлајыб ону саф, гәшәнк
Кечмиш инчиләрдән бир нишанәтәк.

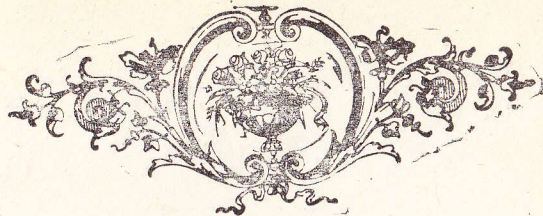

Онун көзәллији өтөн күнлөрдән
Галан бир таблодур—даим тәзә-тәр..
Тәбии рәнкләрлә дон кејиб зәрдән,
Белә зинәтләнир инди чичәкләр.

О вахт мәзарларын бәзәји, вары
Белә оғурланыб гамарланмамыш.
Мәрһум бир көзәлин гызыл сачлары
Икинчи бир башда тумарланмамыш.

О вахт көзәллијә јадмыш сахта рәнк,
Инди о јашадыр һәммин заманы.
Баһар оғурламаз баһардан чичәк,
Јенилик гәсб етмәз әввәл оланы.

Ону һифз ејләјиб тәбиәт бу күн
Сүн'и көзәллијә көстәрмәк үчүн.

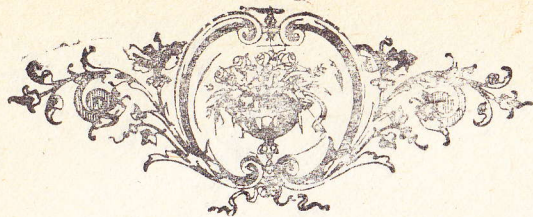
Көркәмин көзәлдир сәнин, доғрудан,
Кимин нә һәдди вар сәнә сөз дејә.
Һүснүнү көрәнләр һејрандыр, һејран,
Сәнә дүшмәнләр дә кәлир сәчдәјә.

Заһирин газаныр заһири һөрмәт,
Фәгәт дахилинә саланда нәзәр,
Тә'рифин јерини тутур мезәммәт,—
Тамам алт-үст олур әввәлки сөзләр.

Гәлбини һамыдан кизләтсән дә сән,
Әмәлин күзкүсү, әксидир онун.
Күл кими ачылмыш көзәллијиндән
Кәлир кәсиф ији алаг отунун.

Әтрин јарашмајыр һүснүнә нәдән?
Чүнки гоҳулајыр сәни һәр јетән.

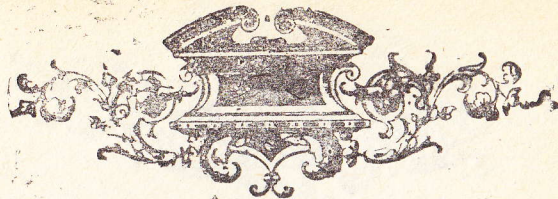

Сәни ләкәләмәз гәјбәт һеч вә'дә;
Көзәли көлкәтәк изләјир бейтан.
Шәр инчә һахышдыр саф көзәлликдә;
Гарғасыз олмајыр ајдын асимаң.

Сәнә јағдырылаң бу ифтиралар
Даһа да артырыр ләјагәтини.
Гәшәнк чичәкләрә гурдлар чан атар,
Баһар көстәрдикчә ләтафәтини.

Кәнчилијин торундаң шәрәфлә чыхдын,
Күһаһлар вурнухду дөврәндә әбәс.
Фәгәт е'тибарың, сафлығың, адын
Һеч вахт һахыллары сусдура билмәз.

Тутмаса һүснүнү гара булудлар,
Бүтүн үрәкләрә сәнсэн һөкмдар.

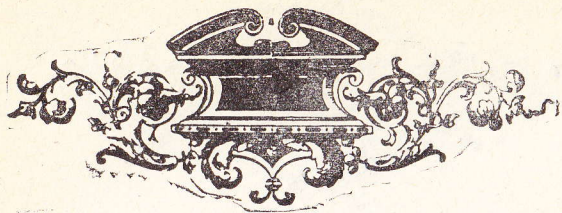
Бу фани дүнјаны тәрк едәндә мән,
Мәзарда гурдлара јем олаң заман
Ахыт көз јашыны, килсә зәнкиндәң
Бу хәбәр әләмә јайыланаңан.

Мәнсиз нәзәр салсаң бу сәтирләрә,
Онлары јазаны, кәл, јад ејләмә.
Үрәјин батачағ гәмә, кәдәрә,
Дүшүнүб руһуну бәрбад ејләмә.

Чүрүјүб мән гара торпағ оларкан,
Охусаң бу ше'ри о гара күндә,
Адымы учадаң чәкмә һеч заман,
Мәнимлә чүрүсүн мәһәббәтин дә.

Хатирәм верәчәк хәчаләт сәнә,
Һәр күлүш олачағ дәрд-мәһнәт сәнә.

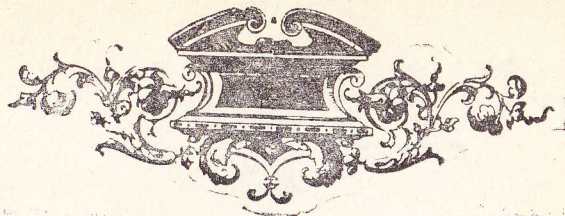

Мөн өлөндө сөндөн сорушачаглар:
Нечө жараныбдыр саф мөнөббөтүн?
Мөни тамамилә јадындан чыхар,
Нә чаваб верәрсән? Чөтиндир, чөтин.

Әкәр тә'рифләсән ләјагәтими,
Сөзләрин олачаг ујдурма, јалан.
Әкәр мәдһ ејләсән саф нијјәтими,
Сәндә галмајачаг дүзлүкдән нишан.

Ешгин әвәзсиздир, фәгәт бәллидир:
Сахта көрүнәчәк кәдәрин, јасын.
Адымы дәфи елә нә'шим илә бир,
Нә мөни, нә сәни утандырмасын.

Ишләрим өзүмә верир хәчаләт,
Горхурам, сәнә дә кәтирәр төһмәт.

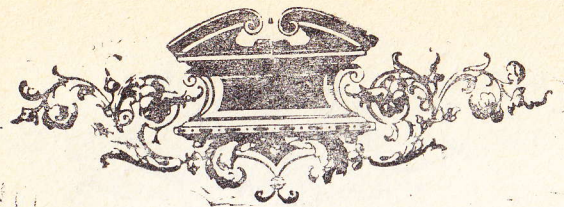
Сән белә бир фәсли көрүрсән мәндә:
Сојугдан титрәшир солмуш јарпаглар,
Нәғмәләр, шәргиләр дүшүб кәмәндә,
Гушлара һәсрәтдир чылпаг будаглар.

Сән мәндә көрүрсән белә ахшамы:
Гүрубун шәфәги саралыр гәрбдә,
Кечә өлүм кими тапыб мәгамы,
Чәкәр зүлмәтијлә үстүнә пәрдә.

Сән мәндә көрүрсән белә бир көзү:
Очағын күлүндә галыб ишарыр,
Тезликлә сөнәчәк, беләдир дүзү,
Бир күн бешик олан бир күн мөзардыр.

Сән буну билирсән: әбәди һичран
Артырыр севкини даим, анбаан.

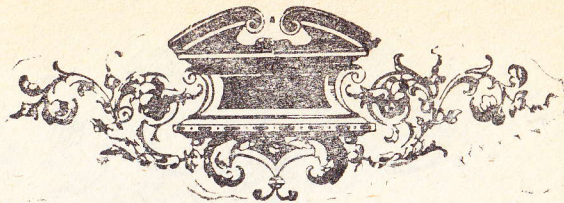

Мәни бу инсафсыз, амансыз өлүм
Сүбүтсуз, дәлилсиз һөбс ејләјәндә,
Нәғмәјә чеврилән бу көзәл өмрүм
Бир хатирә кими галачаг сәндә,

Вахт тапыб охусан ону арабир
Көрәчәксән олуб ешгинә итһаф.
Бәдәнимин тачы—көнлүм сәндәдир,
Чисмими алачаг јер—о наинсаф.

Бәли, вүчудуму јејәчәк гурдлар,
Гисмәтәм онлара, һәгигәтдир бу.
Нә вар ки, чисмимдән галсын јадикар.
Дүшүнүб анмаға дәјмәз, доғрусу.

Ону вар-дөвләти гәлбимдир анчаг,
Гәлбим дә, ше'рим дә сәнә галачаг.

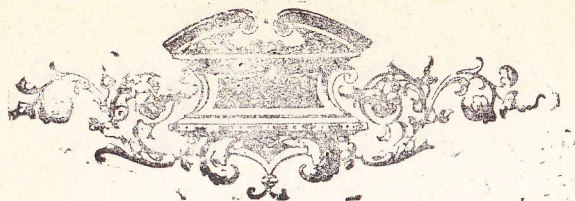
Торпаға чап верән јаз јағышытәк
Күл һүснүн дојдуруп ач көзләrimi.
Раһатлыг наминә нараһатам бәрк
Даш-гаш үстә әсән бир хәсис кими.

Симич һәм өјүнәр хәзинәсијлә,
Һәм дә горхар ону оғурласынлар.
Көстәрмәз варыны обаја, елә,
Тәкчә сеvincчини ејләјәр изһар.

Мән дә вүсалынла тапырам шәфгәт,
Ахыр һәсрәтинлә көз јашым дән-дән.
Мәнә сәндән гејри јохдур сәадәт,
Башға бир хошбәхтлик кечмир гәлбимдән.

Һәрдән шад олурам, һәрдән губарлы,
Мән сәнсиз јохсулам, сәнинлә варлы.

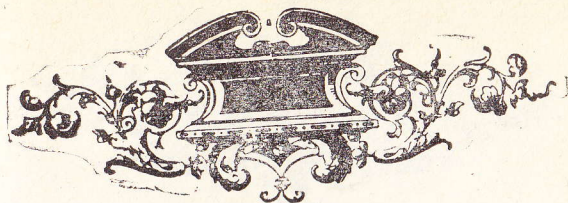

Ше'римдә јенилик көрүмүр нәдән?
 Һәр фикрим көпнәдир, һәр сөзүм тәкрар.
 Вахтла ајағлаша билмәјирәм мән,
 Кәзмирәм гәрибә, јени үсуллар.

Нә үчүн јазырам ејни мөвзудан,
 Нә үчүн дәјишмир фикрим донуну?
 Һәр кәлмәм дил ачыб сөјләјәр, инсан,
 Илк дәфә нә заман јазмышам ону.

Әзизим, һаггында јазырам һәр дәм,
 Һәмишә гәлбими едирәм изһар.
 Әввәлки һүнәрлә кејиндирирәм
 Ән көһнә сөзүмә тәптәзә палтар.

Тәкрарла ше'рими севкин бәзәдир,
 Ахшам батан күнәш сәһәр тәзәдир.

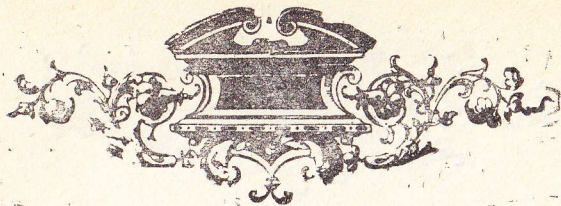
Солмуш күл һүснүнү күзкү көстәрәр,
 Саат—кечән вахты—итән сәрвәти.
 Фикрини һифз едиб горујар дәфтәр,
 Бир күн дәрк едәрсән бу һәгигәти.

Күзкүдә көрдүјүн сајсыз гырышлар
 Сәнә хатырладар ачкөз мазары.
 Саатын сәсиндә билинәр ашкар:
 Заман сонсузлуға говур анлары.

О шеј ки јадында чәтин галандыр—
 Көчүр ағ вәрәгә, галсын дәфтәрдә.
 Јазылмыш фикирләр доғма баландыр,
 Бир заман тапарсан, көрәрсән бир дә.

Һәр дәфә бахдыгча дәрс олар сәнә,
 Зәнкинлик бағышлар фикирләринә.

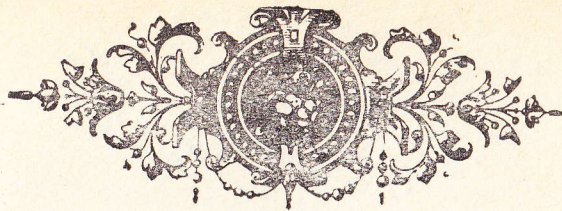

Сәндән илһам алыб жарадардым мән,
Инди илһам алыр өзкә шаирләр,
Сығыныб көлкәнә, дежиб һүснүдән,
Бүтүн үрәкләри фәтһ ејләјирләр.

Дилсизә дил верир сәнин көзләрин,
Алим хәјалыны учалдыр көјә.
Нур сачыр гәлбинә елмсизләрин,
Көзәллик бәхш едир һәр мүдриклијә.

Ән инчә сәнәти бүрүјүр түлә,
Ән көзәл нәғмәјә бәзәкдир үзүн.
Фәгәт фәхр едирәм мән өз нәғмәмлә,
Чүнки жараданы өзүнсән, өзүн.

Сәнсән мөһарәтим, сәниңдир һүнәр,
Мәни учалдырсан даһиләр гәдәр.

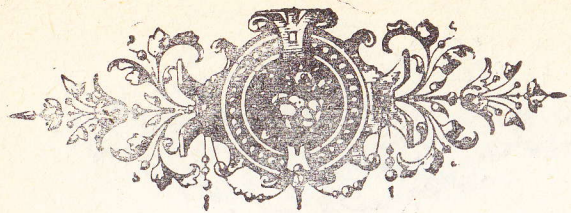
Елә ки, сән мәнә едирдин көмәк,
Сөзләрим дөнүрдү нура, шәфгәтә.
Инди нәғмәләрим көзәрир тәк-тәк,
Тагәтсиз илһамым дүшүб мөһнәтә.

Мәним ше'рим һара, күл һүснүн һара,
Ән күчлү гәләмә лајигсән, дүзү.
Һазыр хәзинәсән һәр сәнәткара,—
Алыр ај үзүндән һәр нурлу сөзү.

О сәнә верирсә ләјагәт, гүрүр,
Буну рәфтарындан оғурлајыр, бил.
Көзәллик үзүндә гәрар тутубдур,
Ону тәкһар етмәк бир һүнәр дејил.

Тәшәккүр ејләмә, јахшы бил буну:
Өзүн өдәјирсән онун борчуну.

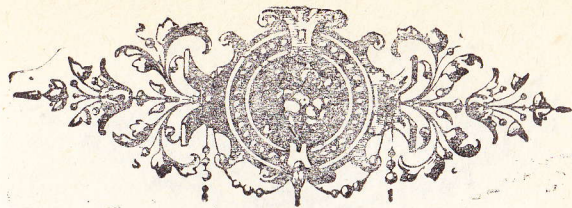

Билэндә ки, мөндән гүдрәтли шаир
Һәср едир адына көзәл нәғмәләр,
Мәни сусдурмагчүн чошур, чаглайыр,
Чашгынлыг көнлүмә салыр илмәләр.

Фәгәт ләјагәтин бәнзәр үмманә,
Одур ки, сөнмәјир үмид чырағым.
Истәјирәм кедиб үзсүн јан-јана
О бөјүк кәмијлә кичик гајығым.

Кечиб ифтихарла фыртыналардан
О чатыр ән узаг, ән дәрин јерә.
Сәнин көмәјинлә үзәрәк һәр ан
Мән дә чан атырам дәринликләрә.

Олсам бу јолларда гәзәјә дүчар,
Өз севким олачаг өзүмә мөзар.

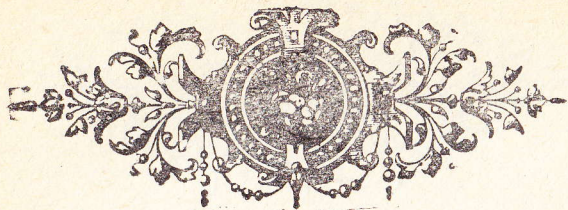
Көрәсән, ким кими дәфн едәчәкдир:
Сән мәни, мән сәни? Билмирәм буну.
Анчаг билирәм ки, һүснүн чичәкдир,
Она дәјә билмәз гышын човғуну.

Сәнин көзәллијин дөвран едәчәк,
Беләчә дәјишмәз галачаг һәр ан.
Мәним сурәтимсә солуб кедәчәк,
Ондан галмајачаг бир из, бир нишан.

Ше'рләрим сәнә һејкәл олачаг,
Көрәчәкдир кәлән нәсилләр сәни.
Адын да, һүснүн дә даим галачаг,
Дәјишә биләрми фәсилләр сәни?!

Көчүб јер үзүндән нәғмәләрә сән,
Һәр вахт додагларда өмр едәчәксән.

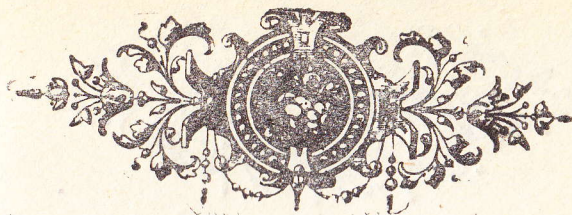

Мәним илһамымдан үз дөндәриб сән,
Унудуб әввәлки дүз илгарыны,
Севирсән һәр ше'рә җарашыг верән
Шаирләрин инчи мисраларыны.

Чатмыр тә'рифләрим ләҗагәтинә,
Аглын да көзәлдир сурәтин гәдәр:
Одур ки, өзүнү салыб чәтинә,
Кәзирсән ән гәшәнк, тәзә нәғмәләр.

Тә'рифләр, нәғмәләр җенидән җени,
Һәрә күл һүснүнү бир чүрә јозур,
Фәгәт өз һәгиги көзәллијини
Һәмишә дүз дејән бу достун јазыр.

Саралмыш үзләрә лазимдыр ал рәнк,
Лалә јанағына боја нә кәрәк?!

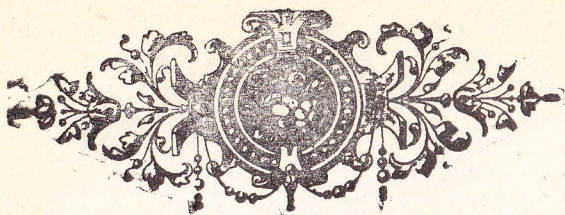
Јох зәрә, зинәтә бир еһтијачын,
Сәнә рәнк нә кәрәк, дүшүнүрәм мән,
Даһа гијмәтлидир көзәллик тачын
Бүтүн шаирләрин шаһ әсәриндән.

Диниб данышмырам, галмышам мә'ттәл
Гәләм нечә јазсын шаһ-шөһрәтини?
Сән өзүн дүнјада һамыдан көзәл
Ачыб көстәрирсән ләҗагәтини.

Кәл, кәл, санма мәнә сусмағы нәгсан,
Сусмагла галырам тә'нәдән узаг.
Чүнки күл адына мәдһијә јазан
Ләкәләјир сәнин һүснүнү анчаг.

Аһ, ики шаирдә о гүдрәт һаны,—
Ачсын бир көзүндә олан мә'һаны?!

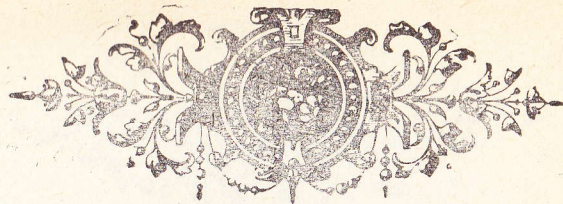

Тәксән, јекәнсән, сәнә, сөјлә бир,
Бундан јүксәк тә'риф ким дејә биләр?
Бакир көзәллијин өзү сәндәдир,
Сәнә сәндән башга јохдур бәрәбәр.

Зәифдән зәифдир, касыбдан касыб
Ким ки әсәринә вермәјиб шөһрәт.
Сәнин күл һүснүдән сөз-сөһбәт ачыб
Кәтирәр ше'ринә јени тәрәвәт.

Сәни тәбиәтән јарандығынтәк
Ким көчүрә билсә өз јазысына,
Һәр јердә таныныб шөһрәтләнәчәк,
Дүңја һејран-һејран бахачаг она.

Һүснүнә әләвә тә'риф дејән кәс
Дуаны тәһгирлә ејләјәр әвәз.

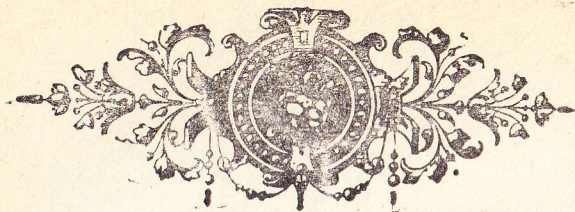
Гызыл гәләмијлә бүтүн шаирләр
Илһамла вәсф едир сәни, билирәм.
Һүснүнә минләрлә тә'риф дејирләр.
Мәнимсә илһамым лал олур бу дәм.

Онларын нәғмәси—фүсункар, гәшәнк,
Мәним хәјалларым—һүдудсуз, дәрин.
Тәһсилсиз, савадсыз бир руһанитәк
Динләјиб онлары дејирәм: «амин».

«Еләдир», «доғрудур» сөјләсәм дә мән,
Гәлбимдә дил ачыр бир һөкмүранлыг.
Көзәлдир, учадыр сајсыз тә'рифдән
Севкинлә јаранан дилсиз һејранлыг.

Онлара «сағ ол» де ше'рләр үчүн,
Мәнәсә—лал, динмәз фикирләр үчүн.

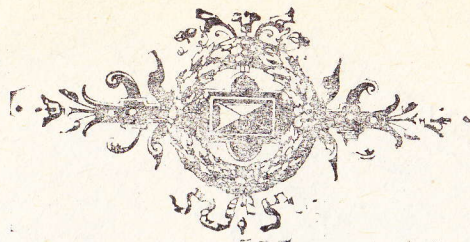

Аһ, онун нәғмәси бир кәмијдими?
Сәнәт үмманында мәғрур көрүндү.
Башымда дәғи етди сонсуз фикрими,
Санки, ана бәтний мәзары дөндү.

Онун достујдumu руһ верән она,
Иичитәк дүздүрән һәр бир нәғмәни,
Гәлбими, руһumu салан туфана,
Дилими бағлајыб мат гојан мәни?

Јох, јох, белә дејил, бу, ағла кәлмәз;
Нә о, нә дә онун достунун руһу
Галибтәк һеч заман өјүлә билмәз,
Ахы, сусдурмајыб мәни бир горху.

Бахышын нур сачыб онун үзүнә,
Сусуб гәрг олмушам гәм дәнизинә.

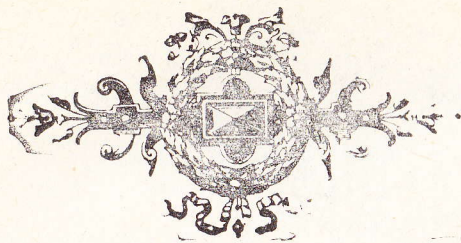
Әлвида! Нә етмәк, ајрылырыг биз,
Јәгин, дәрк етмисән ләјагәтини.
Мәнимчүн бир сәнсэн һәр шејдән әзиз,
Силирсән гәлбимдән мәһәббәтини.

Үлви бир мәһәббәт бәхш етдин мәнә,
Сејлә, буна ләјиг вармы хидмәтим?
Ону вердијинтәк алырсан јенә,
Һаны сахламаға бир ләјагәтим?!

Бу парлаг инчини бәхш едән заман
Мәни өјрәнәјдин јахындан кәрәк.
Инчинин гәдрини нә биләр надан?
Инди гајтарырсан тәнбег едәрәк.

Елә бил, јухуда крал идим мән,
Ојандым, тахт-тачым кетди әлимдән.

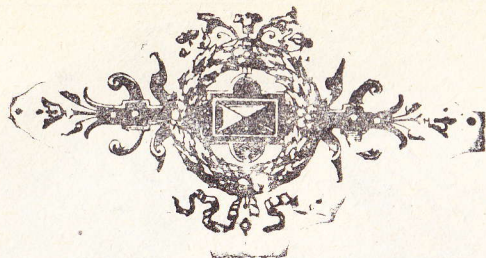
Мәнә е'тинасыз олсан бир заман,
Тутулса күнәшим, батса улдузум,
Мән өзүм өзүмлә вурушуб һәр аң,
Сәнин тәрәфинә кечәрәм, гузум.

Нөгсаным өзүмә јахшы бәллидир,
Јазарам һаггымда бөјүк һекајәт.
Кизли нәјим варса, ачарам бир-бир,
Сән мәни итириб тапарсан шөһрәт.

Шәнин, ләјагәтин артар илбәил,
Зијана дүшсәм дә, кәлмәрәм дилә.
Јүксәлсән, икигат јүксәләрәм, бил,
Мәним мәһәббәтим беләдир, белә.

Тәки сән һаглы ол, мән дүшүб дәрдә,
Бүгүн јаланлара оларам пәрдә.

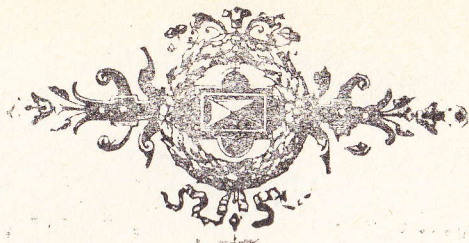

Мәни атырсанса, бир сәбәб көстәр,
Нә сүбут ахтарым, нә дәлил көзим.
Десән ки, топалсан, һәр ахшам-сәһәр
Ахсаја-ахсаја галым, әзизим.

Тапа билмирсәнсә бир күнаһ, гүсур,
Мән нечә һаг верим дөнүклүјүнә?
Хәтринә көнлүмү едәрәм мәчбур,
Сәнә јад оларам, лә'нәт о күнә!

Јанарам һәр заман һичран одунда,
Тәки шөһрәтинә кәлмәсин нөгсан.
Кәзмәз додағымда көзәл адын да,
Бир кәлмә кәсмәрәм достлуғумуздан.

Нифрәт јағдырарам өзүмә һәр дәм,
Сәнә јад оланы севә билмәрәм.

Инди ат, достуну атачагсанса,
Инди ат—сыхыркән руһуму аләм.
Бәхтимлә әлбир ол, мән батым јаса,
Ахырда көз јашы төкмәсин дидәм.

Гәлбимин јарасы сағалан заман
Ону көјнәтмәсин јенидән кәдәр.
Јандыр, дағла инди, вермә сонрадан
Туфанлы кечәјә јағышлы сәһәр.

Чүз'и ағрылардан зәифләсәм мән,
Сәнин һәсрәтинә дөзәрәм нечә?!
Нифрәтин варса да, көстәр индидән,
Ән мүдһиш әзабы чәким әввәлчә.

Һәр чүр мүсибәтә таблајар үрәк,
Ән бөјүк бәладыр сәни итирмәк.

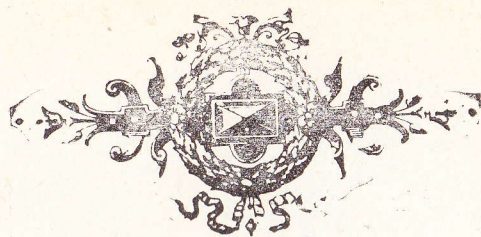

Кими фəхр ејлəјир вар-дəвлəтијлə,
Кими гүввəтијлə, əсли-затыјлə,
Кими палтарыјлə, зəр-зинəтијлə,
Кими дə шaини, ити, атыјлə.

Һəрəдə бир чүрə зəвг-вар, һəвəс-вар,
Башгадыр севдијим мəним чаһанда,
О, кəзə ишыгдыр, үрəјə симсар,
Бүтүн хошбəхтликлəр бирлəшиб онда.

Һəр шejдəн јүксəкдир сəнин пак севкин,
Јалныз бир онунла өјүнүрəм мən.
Тачдан гијмəтлидир, хəзнəдəн зəнкин,
Кəзəлдир дүнјанын һəр не'мəтиндən.

Əкəр əсиркəсэн мəндəн севкини,
Касыблар касыбы едəрсən мəни.

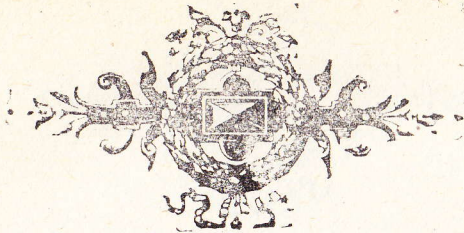
Гырыб парчалама əһди, илгары,
Јеканə архамсан өмрүм боју сən,
Јашаја билмəрəм мən сəндən ајры,
Чүнки асылыјам мəһəббəтиндən.

Сəнин дөнүклүјүн өлүмдən бетəр,
Сəндən асылыдыр өмрүм һəр заман.
Сən мəни атараг мəһв етсən əкəр,
Бирјоллуг гуртарар чаным горхудан.

Бир онда јанмарам хəјанəтинлə,
Һəјат дəһшəт олмаз мənə һəјатда.
Хошбəхтəм дүнјада мəһəббəтинлə,
Хошбəхтəм севкинлə өлсəм дə, һəтта.

Һансы сəадəти излəмир лəкə?!
Хəјанəт едирсən, билмирəм, бəлкə?

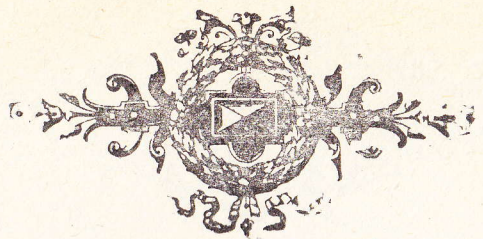
93

Даим алданылан бир эр кими мән
Даим дүшүнүрәм: јох ејбин сәнин.
Бәлкә дә, сеvirсән мәни заһирән,
Көзләрин мәнимдир, көнлүн өзкәнин.

Ријадан бир әсәр јохдур көзүндә,
Хәјанәт ејләсән, олармы ашкар?
Адам вар јазылыр онун үзүндә
Үрәјиндә олан кизли гүсурлар.

Үлви зинәтини бүтүн аләмин
Тәбиәт әбәди верибдир сәнә.
Бәс гәлбин нечәдир? Көзәл көркәмин
Көзәлликдән башга әкс етмир неч нә.

Гүснүн гәлбин кими дејилсә әкәр,
Һәвванын дәрдији алмаја бәнзәр.

94

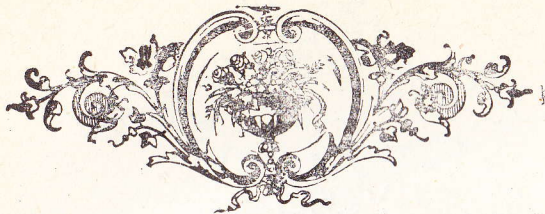
Адам вар—һөкмү вар, пислик етмәјир,
Көстәрмир күчүнү һәр јетән кәсә.
Халга хејир верир, хејир күдмәјир,
Поладтәк бәрк олур, ујмајыр нәфсә.

Көјләр бәхш ејләјир она зинәт, нур,
Јер дә сәрвәт вериб едир фираван.
Беләси өзүнә һөкүмдар олур,
Ел дә сәчдә гылыр она һәр заман.

Күл өзү ачылар, өзү дә солар,
Јај да әзизләјәр, охшајар ону.
Елә ки о күлдә бир гүсур олар,
Она дәјишмәзләр алаг отуну.

Ачы истиотдан писдир ачы бал,
Зәһәрли занбагдан јахшыдыр гангал.

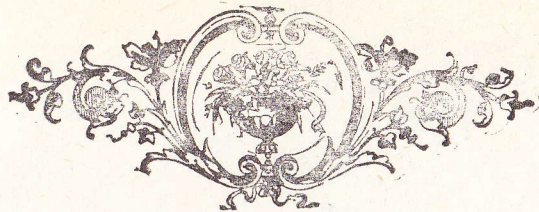

Сәнин гүсурларын көрүнүр гәшәнк,
Нөгсанын бунунчүн чохалыб, бәлкә,
Чичәји ичиндән јејән бир гурдтәк
Салыр шәһрәтинә, адына ләкә.

Башын гарышыбдыр ишрәтә, кефә,
Сәнә јағдырырлар һәр јердә төһмәт.
Бүтүн кинајәләр дөнүр тәрифә,
Адын гејбәтләри бәзәјир фәгәт.

Сәнин көзәллијин—ән көзәл палтар,
Һејрәтдән көнлүмдә од галаныбдыр.
Кејиб пис әмәлләр, куја сучлулар
Ән көзәл сарајда далдаланыбдыр.

Әзизим, һүснүнү гору хәтәрдән,
Гылынч даша дәјсә, дүшәр кәсәрдән.

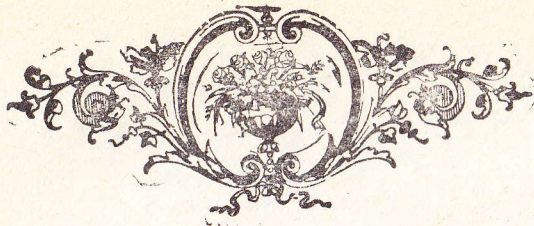
—Ејбин көнчилијиндир,—дејир бә'зиси,
Бә'зиси: тутдугун әмәлдир,—дејир.
Чамалын јандырыб јахыр һәр кәси,
Һәр көрән: кунанын көзәлдир,—дејир.

Шаһын бармағында гәли үзүк гашы
Һамынын көзүндә алмаза дөнүр.
Сәнин сәһвләрин дә, еј гәлб сирдашы,
Һамыја дүз кәлир, доғру көрүнүр.

Гојун чилидинә кирсә чанавар,
Сүрүдә көрүнмәз бир гузу белә.
Бүтүн мәфтунларын әсирин олар,
Сән әкәр һөкм етсән әзәмәтинлә.

Јох, јох, етмә белә, сәниндир үрәк,
Мәһимсән, шәрәфин мәһимдир, демәк.

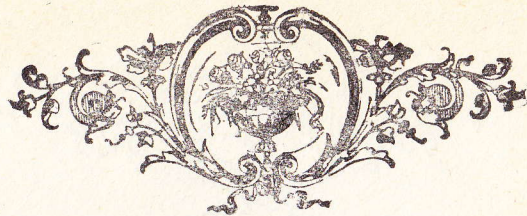

Нечә дә бәнзәјир һичранын ғыша,
Елә бил, көнлүмдә буз лајы јатыр.
Күнләр гәмли-гәмли јетишир баша,
Санки, ат ојнадыр гарлы декабр.

Сәнин һәсрәтинә пајыз дејимми?
Јығыб гучағына јазын варыны,
Бојлу, әри өлмүш бир гадын кими
Јетим доғачагдыр өвладларыны.

Јохса ајрылығын һөкм едир јайда,
Тутуб һәр тәрәфи кәдәр, интизар.
Сәнсиз, санки, батыб күнәш дә, ај да,
Лал кими сусубдур будагда гушлар.

Гушлар да охујур бә'зән гәминдән,
Јарпаглар саралыр ғышын зәһминдән.

Ал-әлван кејиниб күләндә апрел
Кәдәрдән, гүссәдән галмады нишан.
Тәбиәт кәнчләшиб чошду, елә бил,
Бу вахт сәни мәнән ајырды һичран.

Гушларын чәһ-чәһи, күлләрин әтри
Кәтирә билмәди гәлбими дилә.
Чичәкләр тутса да бүтүн һәр јери,
Чәмәндән бирини дәрмәдим белә.

Динмәдим, ғызылкүл јанса да одтәк,
Занбағын ағлығы ачмады мәни.
Фәгәт бир-бириндән гәшәнкди, гәшәнк,
Чүнки һәр бириндә көрдүм әксини.

Доландын, әзизим, сән узагларда,
Ғыш кими көрүндү мәнә баһар да.

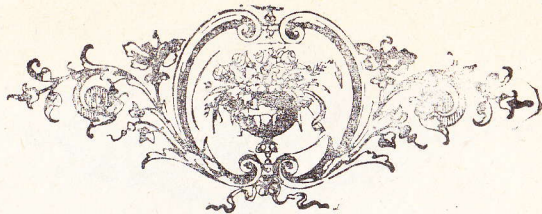

Баһарда гынадым бөнөвшөнн мән,
Оғурлајыб сәни күл чөләнқини,
Алыб саф әтрини саф нәфәсиндән,
Зәриф јанағындан—көзәл рәнқини.

Әлиндән ағлығы гачырыб занбаг,
Колда гызылкүлләр тутулуб јаман,
Бири горхусундан олуб ағаппаг,
Бири одланыбдыр утандығындан.

Үчүнчү, көрүнүр, тәрпәниб зирәк,
Һәм ағдыр, һәм алдыр, һәм хош гохулу,—
Ону да гурд јејир тәнбеһ едәрәк,
Дүнјада чәзасыз галмыр бир оғру.

Һәр күл бир чүр чалыб сәнә чәнқини,
Алыб ја әтрини, ја да рәнқини.

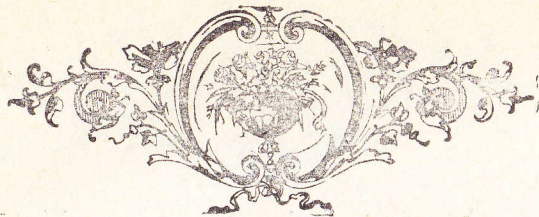
Еј һушеуз илһамым, мәдһ еләмирсән,
Унудубсан сәнә ганад верәни.
Дәјәрсиз маһнылар гошурсан бә'зән,
Јүнкүл тәрәнәләр чөлб едир сәни.

Һардасан, сүстлүкдән әл чәк, нәһајәт,
Нәғмә гош нәғмәнә сәчдә едәнә.
О ки гәләминә вериб мәһарәт,
Көзәллик, нәчабәт кәтириб сәнә.

Онун үзүнә бах, бәнзәјир күлә,
Орда ғырыш көрсән, дајанма раһат.
Замана лағ елә шәргиләринлә,
Замана һәр јердә кин, нифрәт јарат.

Чәлд ол, ганадыны бүкмәмиш дөвран
Шәргинлә бәхш елә она шәрәф-шан.

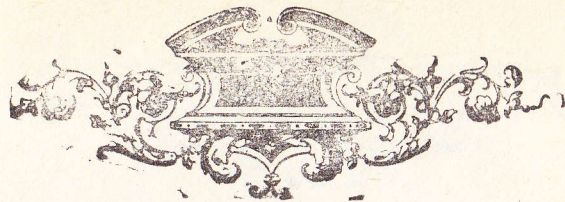

Еј тәнбэл илһамым, көрмүрсән нэдән
 Үлви көзәлликдә бу һәгигәти?
 Онун күл һүснүнү вәсф еләмирсән,
 Сәни ки учалдыб онун гүдрәти.

Бәлкә, дејәчәксән, гајғысыз афәт,
 Дүзлүк рәнк көтүрмүр һеч вахт, һеч вә'дә.
 Көзәлә нә керәк, ахы, зәр-зинәт,
 Көзәл көзәл олур бәзәнмәсә дә.

Сәни лал сүкунәт гој алдатмасын,
 Ал ону шәргинин ганадларына.
 Елә нахыш вур ки, һеч вахт чатмасын
 Баш дашы бәзәкдә, өмүрдә она.

Кәл, көзәл нәғмәләр гош һәгигәтә,
 Чатсын олдугутәк әбәдијјәтә.

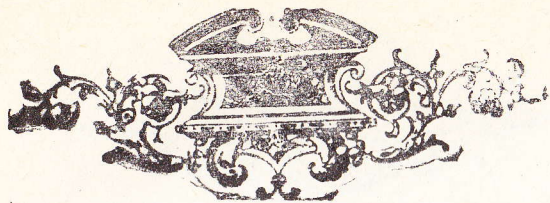
Ешгим ән гијмәтли бир хәзинә, сирр,
 Ону кизли тутур дилимдән үрәк.
 Ким ки өз гәлбини ачыб көстәрир,
 Мәһәббәтлә алвер ејләјир, демәк.

Бүлбүл чәһ-чәһ вурур көләндә баһар,
 Јајда севкисини кәтирмир дилә.
 Беләчә һәвәслә мән илк заманлар
 Сәни саламладым нәғмәләримлә.

Бүлбүлүн шәргиси кәсилән заман
 Јај јенә сахлајыр өз зинәтини.
 Әкәр учаларса һәр бир будагдан,
 Мусиги итирәр мөләһәтини.

Одур ки, сусурам бүлбүл кимн мән,
 Јохса дарыхарсан нәғмәләримдән.

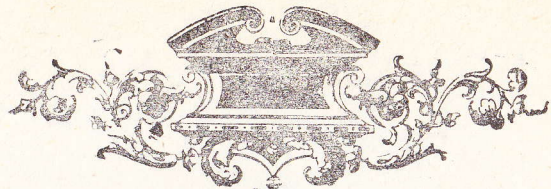

Аһ, зәһф илһамым сәнән мәш'әлдир,
Кизләтмәк олмајыр буну һеч кимдән,
Сәһһин кезәл үзүн даһа кезәлдир
Мәһһим тә'рифимдән, мәһһим ше'римдән.

Әкәр сусурамса, ғынама мәһһи,
Аһы, истәһһирәм хар олум јенә.
Күзкүнә нәзәр сал, зәриф чөһрәһһи
Мәһһдән даһа јахшы көстәрәр сәнә.

Јохса гәләһһимһһи гүдрәти һәркәһһ,
Бакир көзәллији корлајым нәдән?
Сәһһвини дүзәлтмәк дејилдир күнаһ,
Одур ки, гаршында лал олмушам мәһһ...

Күзкүн күл һүснүнү ше'римдән гәшәһһк
Һәр дәфә бахдыгча әкс ејләјәчәк.

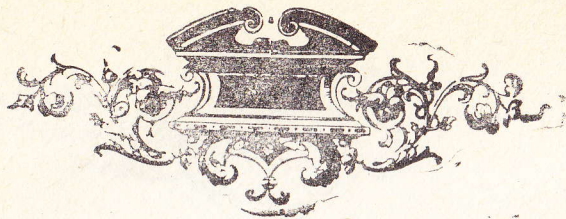
Үч ғышыһ шахтасы көј мешәләрдән
Үч јайын тачыһы алса да һәр ил,
Һеч вахт дәјишһмирсән мәһһим үчүн сән,
Өмрүһдән өтүшһмүр илләр, елә бил...

Үч һазәндә баһар күлдү үч ајда,
Үч сары пайыза дөндү, нәһајәт.
Үч јазын чичәји солду үч јайда,
Тәзә-тәр сахлајыр сәһһи тәбиәт.

Саатыһ әгрәби доланыр елә,
Рәгәһдән рәгәмә кечир кизличә.
Сәһһин күл һүснүн дә беләдир, белә,
Дәјишир, көзүмә көрүнһмүр, мәһһчә.

Әкәр бу доғруса, күл һүснүн, һһһһ,
Дәјишир сән һәлә доғулмаһһыһһдан.

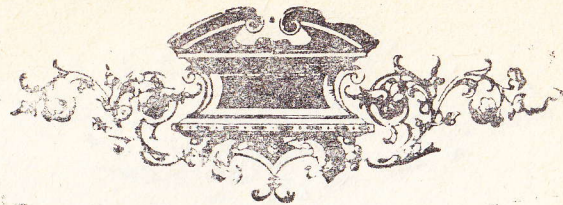

Бүтпэрэст санмасын гој еллэр мөни,
Севкилимин бүтэ бөнзэри вармы?
Она, онун һагда, ејни нөгмөни
Демөкдән безикиб дил јорулармы?

Көзөлдир, нөчибдир, садигдир бу күн,
Сабаһ да дэјишмэз ону бу дөвран.
Һөмишө сабитдир фикрим бунунчүн,—
Һөмишө јазырам бирчө мөвзудап.

Көзөллик, нөчиблик, сөдагәт—үч дүрр
Бирләшиб бир тачда парлајыр пар-пар.
Үчү дә бир јердә гөшөнк көрүнүр,
Одур ки, бир јердә едирәм тәкрар.

Көзөллик, нөчиблик, сөдагәт һөлө
Вөһдәтдә олмамыш һөч кәсдә белә.

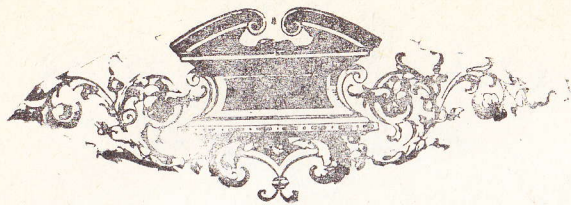
Көчмиш тарихләрә саланда нөзәр
Сурәтләр көрүрәм—күлтәк һәр бири.
Икид чөнкавәрләр, гөшөнк ледиләр
Һүснүлә бөзөмиш о вахткы ше'ри.

Үлви көзөлликдән верилиб сораг:
Әл-ајаг, додаглар, гаш-көз һөмаһөнк.
Гөдим шаирләрдә мәһарәтә бах,
Сәни вәсф едибләр сән олдугунтәк.

Әввәлдән дејибләр һаггында нә вар,
Көстәриб сәнәтин үлвијјәтини.
Фәгәт күл һүснүнү әкс едиб онлар,
Көрә билмәјибләр ләјагәтини.

Ону биз көрүрүк, бахырыг сәссиз,
Көзүмүз һөјрандыр, дилимиз ачиз.

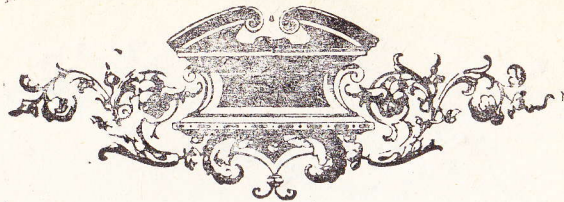

Нә мәним өз горхум, нә дә аләмни
Сирли сабаһындан дејән пејғәмбәр
Дүнјада кирәкеш галан севкимни
Өмрүндән-күнүндән вермәз бир хәбәр.

Тәзәдән нур сәпәр, тутулса да ај,
Күләр фалчылар да өз сөзләринә.
Шүбһә булудлары дағылар лај-лај,
Зејтун сүлһ рәмзитәк чичәкләр јенә.

Мәним мәһәббәтим—чичәкли баһар,
Горхутмур нә шахта, нә дә гар мәни.
Мәһв олар сәнәтсиз, авам тајфалар,
Касыб ше'рләрим јашадар мәни.

Әбәди һејкәлсән һәр ше'римдә сән,
Шаһларын һејкәли учачаг һөкмән.

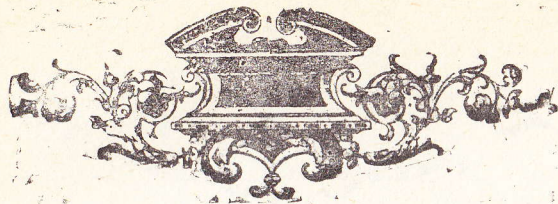
Јенидән сөз гошум ләјагәтинә?
Инди мән нә дејим, мән нәдән јазым?
Гәлбимдә нә варса, ачмышам сәнә,
Ешгимдән, севкимдән тәзәдән јазым?

Даһа сөзүм јохдур, гој тәкрар дејим
Һәр күн дуа тәки дедикләримни.
Биз бирик, бу сөздән ким дојар, дејим,
Сәсләнәр әввәлләр олдуғу кими.

Мәһәббәт әбәди јарандығындан
Илләрин һөкмүнә баш әјмир, дүзү.
Үзүндә гырышдан көрүнмүр нишан,
Гочаны чавана чевирир өзү.

Инсанлар гочалыб тәләф олса да,
Мәһәббәт кәнч галыр, өлмүр дүнјада,

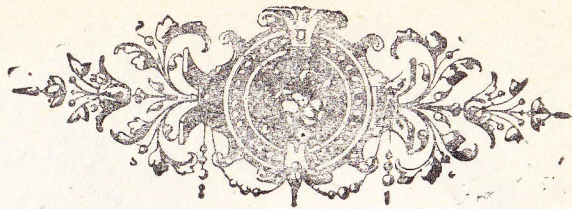

Һеч вахт мәнә демә: е'тибарсызсан,
Һајана кетсәм дә, јанына кәлләм.
Үрәјим синнәндә тапыб ашијан,
Сөјлә, сәндән нечә ајрыла билләм?

Әбәди бешикдир севкимә көксүн,
Кетмишдим, јанына кәлдим јенидән.
Үстүмдән лекәни апармаг үчүн
Өзүмлә көз јашы кәтирмишәм мән.

Һичранын гојнунда галдымса душтаг,
Кәл, буну зәни етмә зәифлик кими.
Хәјалым јанындан кетмәди узаг,
Бир ан унутмадым сәадәтими.

Сәнсиз кениш дүнја һеч нәдир, һеч нә,
Мәним варым-јохум сәнсән јеканә.

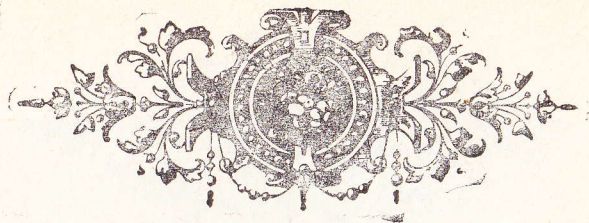
Әфсус, бу доғрудур, һәр јери бир-бир
Доландым, ојнадым бир тәлхәк кими.
Һиссими зорлајыб, ејләдим тәһгир
Мән јени севкимлә көһнә севкими.

Бәли, бу доғрудур, һәгигәти мән
Көрмәдим кор кими, билмәдим нечин...
Јанылдым, дәрк етдим сәни јенидән,
Сынаглар көстәрди үлвидир ешгин.

Һәр шеј олуб кечиб, сону олмајан
Севкимә нәзәр сал, түкәнсин аһым,
Сәни сынамарам бир дә һеч заман,
Сәнсән севки танрым, сәнсән аллаһым.

Тәмиз, пак көңлүнә гәбул ет мәни,
Учалт үфүгләрә һәгир бәндәни.

111

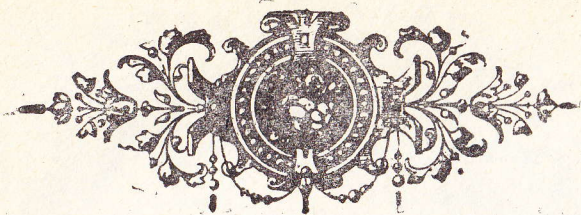
Мәни бәднамлыға дүчар ејләјән
Күнаһкар бәхтимдир, билирсән, әлбәт;
Мәни бәд әмәлә вадар ејләјән
Бу кор тәлҗимә лә'нәт, мин лә'нәт.

Бојағчы әлитәк адым пак олмаз,—
Ишим русвај едир мәни һәр заман.
Ад өз саһибиндән һеч вахт ајрылмаз.
Көмәк ет, ләкәни јујум адымдан.

Даванын-дәрманын олса әлачы,
Хәстәтәк ичәрәм, ичәрәм һәр дәм.
Ән ачы мәлһәми санмарам ачы,
Ән ағыр чәзаны гәбул едәрәм.

Шәфа тапмағымы истәсән әкәр,
Достум, тәкчә рәһмин кифајәт едәр.

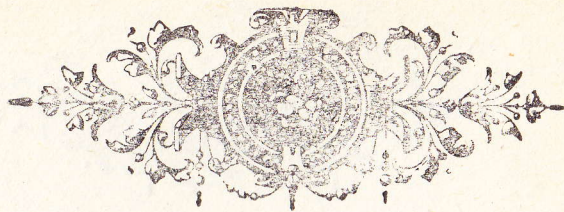

Алныма вурулмуш гара дамғаны
Өртүр рәһмин, севкин шәфәг сачараг.
Көј от да кизләдир јердә нөгсаны,
Јашыл бир өрпәјә бүрүнүр торпаг.

Сән мәним јеканә бөјүк дүнјамсан,
Јахшымы, писими өзүн де мәнә.
Јохдур сәндән гејри көнлүмә һәјан,
Полад инамымы сындырмаз һеч нә.

Бөһтан сәһрасында галсам да белә,
Артыг һисс етмирәм һеч бир һәдәни,—
Қарам күрзә кими бу күндән белә,
Тәкчә бу тәсәлли јашадыр мәни:

Гәлбимдә әбәди тутубсан гәрар,
Сәнсиз дүнја мүлкү мөзардыр, мөзар.

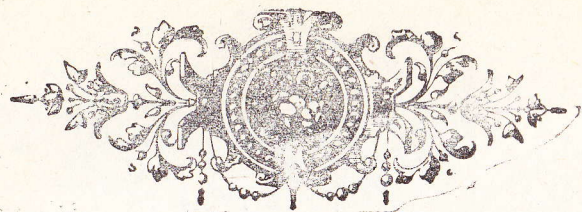
Јенә дә бахырам мән әввәлкитәк,
Фәгәт нечә сечим көрдүкләрим?!
Көзүм хәјалыма көчүбдүр, керчәк,
Һүснүндән ајрылыб, кен дүшән кими.

Һәр јердә, һәр шејдә көрүрәм сәни,
Бир ан да көзүмүн нуру әскилмир.
Ғушларын, күлләрин дүзкүн рәсминн
Көзүм үрәјимә чатдыра билмир.

Ја көзәл көјөрчин, ја чиркин ғарға,
Һеч бир фәрги јохдур, бирдир, бир мәнә.
Күндүзә, кечәјә, дәнизә, даға
Бахырам, сәнинтәк көрүнүр мәнә.

Јалһыз хәјалымда сәнсән, әзизим,
Одур ки, һәр шеји сәһв көрүр көзүм.

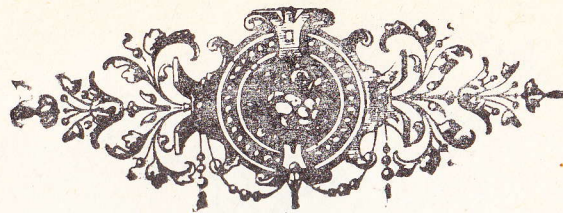

Сән мәним гөлбимин тачы, сөрвәти.
Гөлбимми мәст олуб јаланла шаһтәк?
Көзүммү әкс едир бу һәгигәти,
Сәнин пак севкинлә сеһирләнәрәк?

Онун шәфәгиндә, нурунда чимән
Ән чиркин дәјишиб олур ән көзәл,
Шәкилсиз, бичимсиз нә варса, һөкмән
Сәнин күл һүснүнә дөнүр әлбәәл.

Аһ, көзүм гөлбимә данышыр јалан,
Көзүм билир нәдир үрәјимдәки,—
Бир гәдәһ долдурур кенлү охшајан,
Гөлбим дә нуш едир бир крал тәки.

Бадә зәһәрлисә, ғынама көзү,
Ону әввәл ичән өзүдүр, өзү.

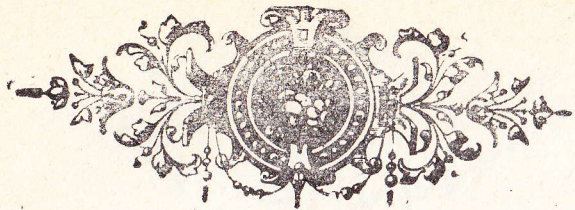
Әввәл јаздыгларым дејилдир керчәк;
Севкиндә зирвәјә чатыб вүс'әтим.
Мән һардан биләјдим бир вахт кәләчәк
Даһа кур јаначаг илк мәнәббәтим.

Кешмәкешләр илә долудур заман,
Дәјишир шаһларын ганунларыны.
Үлви көзәлликдән гојмајыр нишан,
Гырыр үрәкләрин тунч илгарыны.

Бигәрар дүнјада тутмушам гәрар,
Сабаһкы шүбһәләр титрәдир мәни.
Заманын зүлмүндән кенлүм ган ағлар,
Инди даһа артыг сеvirәм сәни.

Мәнәббәт көрпәдир—бөјүјүр һәр ан,
Мән јеткин билмишәм ону наһагдан.

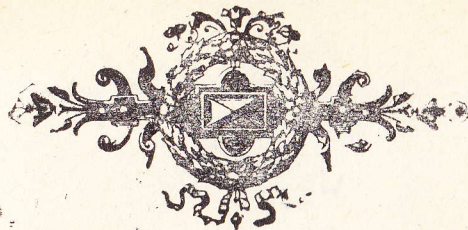
116

Ики севэн гэлби ајырмаг олмаз,
Хәјанәт нә едәр бұллу севкијә?
Севки өмүрлүкдүр, дәјишмәз, солмаз,
Һәр вахт рәвнәг верәр тәмиз үрәјә.

Гарда, туфанда да јола нур сәпәр,
Мајакдыр, гасырға сөндүрмәз ону.
Зүлмәт кечәләрдә улдуза бәнзәр,
Дәнизчи онунла тапар јолуну.

Заманын тәлхәји дејил мәнәббәт,
Вахты әјләндирә ал додагларда.
Һәр шејә һакимдир бу бөјүк не'мәт,
Әјилмәз, бүдрәмәз чәтиндә, дарда.

Әкәр сөзләримдә јохса һәгигәт,
Нә мәним ше'рим вар, нә дә мәнәббәт.

117

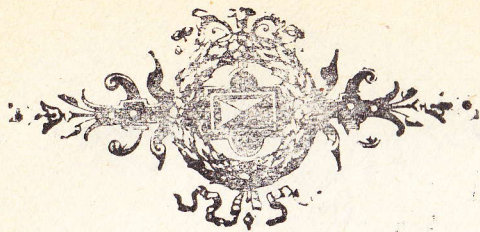
Мәни бу чүр гына: тәрк етдим сәни,
Хәтир-һөрмәтинә галдым биканә.
Унутдум әвәзсиз, надир севкини,
Билмәдим бәхтимсән ваһид, јеканә.

Билмәдим гәдрини, гијмәтини мән,
Әјләндим дәјәрсиз кәсләрлә анчаг.
Һәр әсән күләјә галдырдым јелкән,
Дүшдүм нәзәриндән даима узаг.

Тәгсирим, күнаһым нәдир, әлбәәл,
Бир-бир ајдынлашдыр өз гәрарынла.
Мәни мәнв еләмә нифрәтинлә кәл,
Һәр чүр чәзамы вер бахышларынла.

Сынајырдым сәнин сәдагәтини,
О тәмиз, о бакир мәнәббәтини.

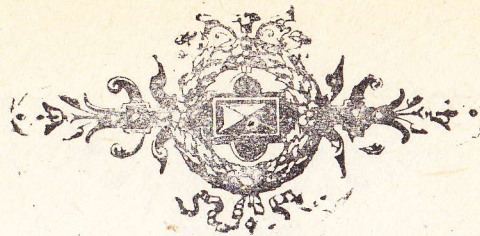

Елө ки, иштаһа күсдү, ачы, турш
 Жемәкләр јеџирик, достум, һәмин күн.
 Пејвәндлә өзүмүз олуруг нахош
 Сонра хәстәлијә дүшмәмәк үчүн.

Мән дә дојуб ширин, хош үлфәтиндән,
 Нанкора, надана бәнд олмушдум, бәнд.
 Доғрусу, безмишдим сәадәтиндән,
 Ону хәјанәтлә ејләдим пејвәнд.

Севинчим, фәрәһим кетди әлимдән,
 Мәнә дәрд кәтирди пејвәнд үстәлик.
 Әбәди севкинчин хәстәләндим мән,
 Севкини әбәди алды хәстәлик.

Өјрәниб дәрк етдим буну, доғрудан,
 Севки хәстәсинә зәһәрди дәрман.

Сиренин* көзүндә чәһәннәмми вар?!
 Ичиб көз јашындан, зәһәрләндим мән.
 Горхумла үмидим гаршылашдылар,
 Бирдән мәғлуб олдум галиб кәлиркән.

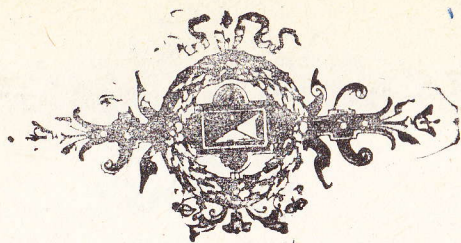
Хошбәхт олмамышдым белә һеч заман,
 Нечин мән өзүмә кәсилдим гәним?
 Дәли гыздырманын од-аловундан
 Чыхды һәдәгәдән јанар көзләрим.

Һәр ағыр зијандан хејир доғулур,
 Көзәл үлвиләшир чәксә мүсибәт.
 Әввәлкиндән даһа дөзүмлү олур
 Јеһидән алышса сөнән мәнәббәт.

Гајытдым әслимә, јанылсам да мән,
 Газанчым чох олду итирдијимдән.

* Сирен—гадын адыдыр.

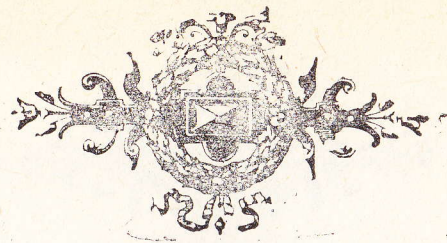
120

Олду гәддарлығын мәнә бир көмәк,
Дујдум, һисс еләдим дәрди, гүссәни.
Дәмирдән, поладдан дејилдир үрәк;
Өз сучум икигат бүкүбдүр мәни.

Бир заман сарсылдын һагсызлығымда,
Көрдүн чәһәннәмдин мәшәггәтини.
Зулум ејләмәјә алышдым јаман,
Вахт олмады биләм чинајәтини.

Аһ, о сојуглуғун зүлмәт кечәси
Көстәрди: ағымыш һәгиги кәдәр.
Битишәр гәлбләрин сынмыш шүшәси,
Пешманлыг мәлһәмтәк чәкилсә әкәр.

Мән гәми унудум, сән губарыны,
Јујаг бир-бирмизин кунәһларыны.

121

Пис олмаг јахшыдыр пис адланмагдан,
Ифша олунмагдан дәһшәтлидир шәр.
О нечә севинчдир едилир бәјан,
Ондан көнлүм-көзүм тутмајыр хәбәр.

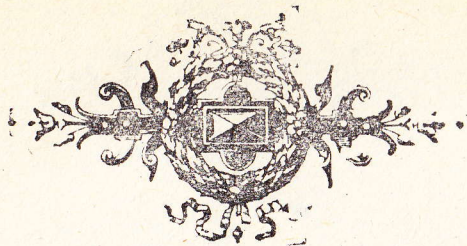
Гејбәт усталары зөвг алмаг үчүн
Ал-гызыл ганыма дејирләр гара.
Кунәһда дејиләм онлардан үстүн,
Нијә пис көрүнүр јахшым онлара?

Күнбәкүн чохалыр, артыр бөһтанлар,
Јығыб топлајырлар ејибләrimi.
Бәлкә дә, мән дүзәм, әјридир онлар,
Нә мәни көрүрләр, нә һүнәrimi...

Пислик гәлбләриндән чыхан күнәдәк
Һамы көзләриндә пис көрүнәчәк.

133

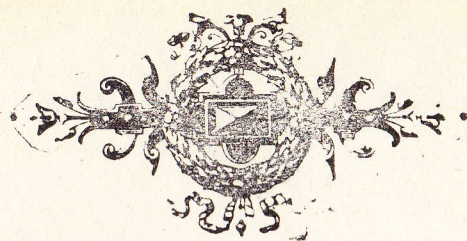
122

Мөһкәм јаддашымын ити тишәси
Бејнимә һәкк едиб сурәтини, бил.
Сәнин бәхш етдијин гејд дәфтерчәси
Мәним јаддашымтәк өмүрлүк дејил.

Өмрә тәбиәтин төһфәси дејим;
Нечә ки дүнјада јашајырам мән,
Дөјүнүр үрәјим, дүшүнүр бејним,
Позулмаз, силинмәз һеч вахт хатирән.

Өзүн де, һәдијјән нәјимә кәрәк,
Сәни горумагдан о ки узагдыр.
Сурәтин илләри бир-бир кечәрәк,
Бејнимдә, гөлбимдә јашајачагдыр.

Галсајды дәфтерин хатирән кими,
Мәнә һафизәсиз демәздиләрми?

123

Заман, ловғаланма дәјишиб мәни.
Бу көјә учалан тәзә еһрамлар
Мәнә көрүнмәјир гәрибә, јени.
Сән көһнә астардан тикирсән палтар.

Өмрүмүз ғысадыр, буна көрә биз,
Тәзә нә кестәрсән, һејраныг, һејран,
Дејирик јараныб бизимчүн, шәксиз,
Даһа демирик ки, вармыш бир заман.

Ешит, салнамәнә е'тинасызам,
Һејрәтли нәјин вар, кәтирәк јада!
Индин кечмишинтәк јаландыр тамам,
Бизи алдадырсан бу говһаговда.

Ити дәрјазынла һәдәләмә сән,
Саднғәм, гачмарам һеч вахт сөзүмдән.

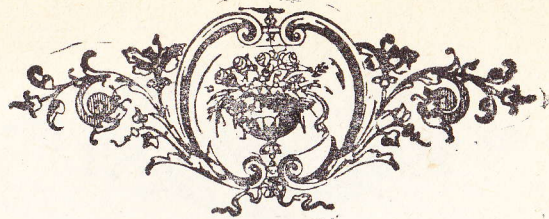

Севким догулсајды ади уғурдан,
Оларды талејин бич бир өвлады.
Ону ја күл кими охшарды заман,
Ја да алаг кими јолуб атарды.

Јох, јох, тәсадүфдән узагдыр севким,
Дәбдәбә гојнунда галмајыб дустаг.
Зүлмүн пәнчәсиндә келә, мүттәһим,
Заманын әлиндә дејил ојунчаг.

Јохдур хәјанәтдән һеч бир горхусу,
Вахтын һөкмү илә дәјишмир, дөнмүр.
Олуб бир әбәди јолун јолчусу,
Күнәшлә алышмыр, јағышла сөнмүр.

Заманын тәлхәји олса мәнәббәт,
Өлүмү һәјатдыр, өмрү чинајәт.

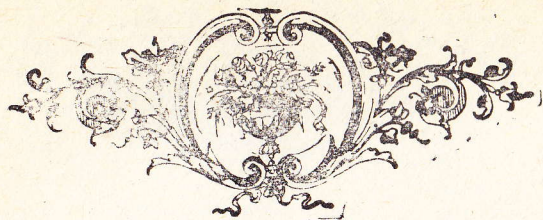
Тахтыны чијнимдә тутмарам, јәгин,
Һөрмәтли олмагчүн шаһын јанында.
Гојуб өзүлүнү әбәдијјәтин
Виран ејләрәмми ону бир анда?

Заһири бәзәјә сәчдә гыланлар
Бир аздан итирәр бу сәчдәкаһы.
Ади сәадәти унудуб онлар,
Думана бүрүјәр ајдын сабаһы.

Сачыр сәдагәтлә севким нур, ишыг,
Касыбдыр, јохсулдур, азаддыр фәгәт.
Нә бир бичлик билир, нә дә алчаглыг,
Јеканә арзусу: тәмиз мәнәббәт.

Еј иблис, шәрини артырма наһаг,
Зүлмәт чохалдыгча нурланар чыраг.

126

Мəним əзиз достум, кəнчлижинлə сən
Заманы əкс едən тəмиз кўзкўсэн.

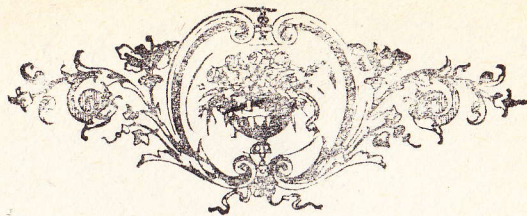
Иллəр говушдурур камала сəни,
Алыр əвəзиндə кəзəллижини.

Хараба ичиндə һаким тəбиəт
Сəнин кўл һүснүнү горујур фəгəт.

Истəјир сахласын тəрəвəтини,
Дəјишсин заманын бəд нијјəтини.

Онун һəр зəвгүнү охшасан да, бах,
Сəни ахырадəк горумајачаг.

Елə ки, јетишди өмрүн сон аны,
Тамам кəсəчəкдир һаг-һесабыны.

127

Кəзəл сајылмазды əввəл гара рəнк,
Инди кəзəллијə тəк одур варис.
Сүн'илик һəр јердə адланыр гəшəнк,
Тəбии бојадан галмајыб бир из.

Əсл кəзəллији сүн'н бојалар
Кизлəдиб, кəзəллик душтаг олубдур.
Онун нə ады вар, нə үнваны вар,
Бүтүн кəзəллəрдən узаг олубдур.

Гарға ганадыдыр јарын гашлары,
Кəзлəри кечəдən һеч чүр ајрылмаз,—
Кејиниб əјнинə матəm палтары,
Кəзлəр кəзəллијə санки тутур јас.

Буну һəр кəрдүкчə гəмлəнир үрəк;
Гара рəнк кəзəллик олајды кəрəк.

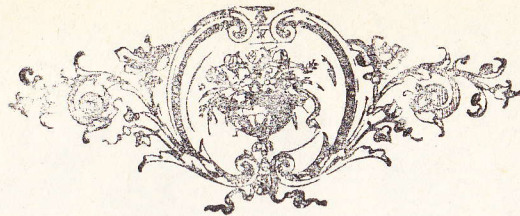

Сән һава чалдыгча, мусигим мәним,
Һәҗәт бәхш едирсән чансыз тахтаја.
Инчә бармагларла дил ачыб һәр сим,
Чеврилир шәфгәтли руһи гитаја.

Зәриф әлләрини өпүр клавиш,
Гыбтә атәшиндә говрулурам мән,
Додагларымдакы һәсрәт, титрәјиш
Дөнүр од-алова һәрарәтиндән.

Клавиштәк мәс'уд дүнјада һаны?
Чанлыдан чанлыдыр, хошбахтдан хошбахт.
Өпүр дөнә-дөнә бармагларыны!
Ону өпүшләрдән ајырма һеч вахт.

Она вер, она вер бармагларыны,
Мәнәсә, мәнәсә додагларыны.

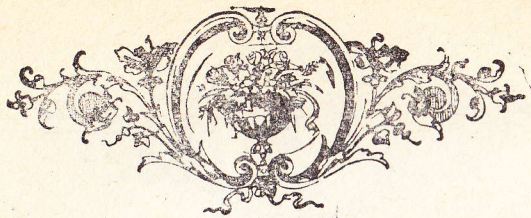
Гәддардыр, залымдыр, гудуздуз шәһвәт,
Мәнлији, һәҗаны итирир тамам.
Нә е'тибар билир, нә дә сәдагәт,
Сахтадыр, кобуддуз, габадыр мүдам.

Елә ки, сојуду, дөнүр нифрәтә,
Әввәлки һалындан галмајыр нишан.
Бир аздан гәрг олур дәрдә, мөһнәтә,
Јенидән тилсимә дүшүр наһан.

Көрүш мәҗамында олур дәлитәк,
Варлығы тамаһла—атәшлә долу.
Һәсрәти әзаблы, үмиди көврәк,
Әввәли фәрәһли, сону јухулу.

О бир чәһәннәмдир, дөнүр севинчә,
Билмирик, биз ондан гуртараг нечә?

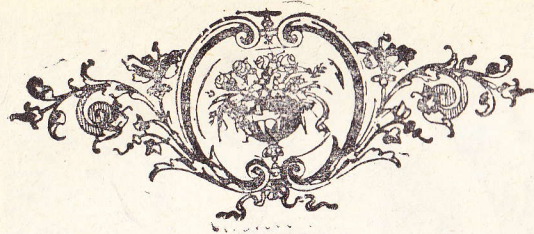
Күнәшә бәнзәмир жарымын көзү,
Мәрчантәк ал дежил күл додағы да.
Зүлфү дә сүнбүлә охшамыр, дүзү,
Јохдур синәсиндә гар ағлығы да.

Гызылкүл көрмүшәм ал, зәриф, инчә,
Онун јанағында ачмаз һеч бири.
Баһар меһи дејим, ахы, мән нечә,
Јохдур нәфәсиндә чичәјин әтри.

Сәси мусигитәк дејилдир гәшәнк,
Фәгәт данышанда күлүр үрәјим,
Һалә көрүнмәјиб көјдә бир мәләк,
Кәзир јер үстүндә мәним мәләјим.

О һеч кери галмаз, инанырам мән,—
Јалан тәшбәһләрлә бәзәнмишләрдән.

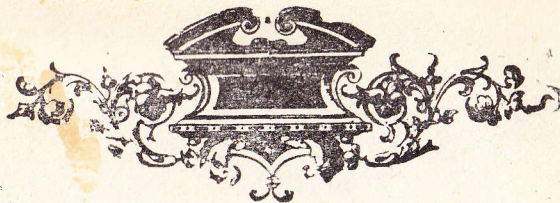
131

Четиндир наз-гэмзэн, ағырдыр һөкмүн,
Мәғрур көзәлләртәк амиранәсән.
Чүнки билирсән ки, дәли көнлүмүн
Ән көзәл, ән зәриф даш-гашы сәнсән.

Дејирләр: гәрг етмәз гара бәнизләр
Севән бир үрәји көз јашларына.
Динмирәм, дилимдә чатмајыр һүнәр,
Һејранам көнлүмүн тәлашларына.

Һәр заман сән мәним хәјалымдасан,
Гәлбән анд ичирәм: ешгим керчәкдир.
Буна бир шаһиддир көз јашы, фәған;
Сәнин гара үзүн мәнә гәшәнкдир.

Бәнизин гарадыр, бу дәрд дејил, бах,
Әмәлин гарадыр, дәрд будур анчаг.

132

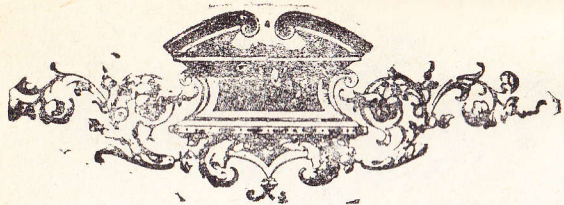
Гара көзләрини сеvirәм сәнин,
Мәнә мәрһәмәтлә бахырлар һәр ан.
Санки, јас палтары кејиб көзләрин,
Һал тутуб гәлбинин чәлладлығындан.

Нур сачыр үзүнә оду, атәши,
Нечә дә јарашыр көзләр һүснүнә!
Ахшамын улдузу, сүбһүн күнәши
Белә јарашмајыр көјүн үзүнә.

Инди ки бәзәкдир сәнә гара рәнк,
Гој гара кејинсин мәһәббәтин дә.
Гара көзләринә бәнзәсин үрәк,
Матәмә бүрүнсүн мәрһәмәтин дә.

Көзәллик гарадыр дејәрәм онда,
Зүлмәт ишыглыдыр нурдан чаһанда.

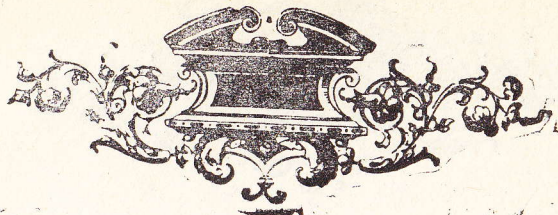

Көрүм ки, гэлбинэ олсун мин лә'нәт,
 Эзабла гэлбими дөндәриб гана.
 Дежилми тәк мәнә зүлмү кифајәт,
 Һәлә достуму да салыб зиндана.

Көзләрин ајырды, аһ, мәни мәнән,
 Достуму апардын, галмады табым.
 Ајрылмышам ондан, өзүмдән, сәндән,
 Чохалыб үч дәфә дәрдим, эзабым.

Һәбс елә, кәл, мәним үрәјими сән,
 Онун үрәјини гәмшилә аз ов.
 Достуму азад ет дәррдән, гүссәдән,
 Сахла әвезинә көнлүмү киров.

Галса үрәјиндә үрәјим душтаг,
 Көнлүмдә нә варса, сәнин олачаг.

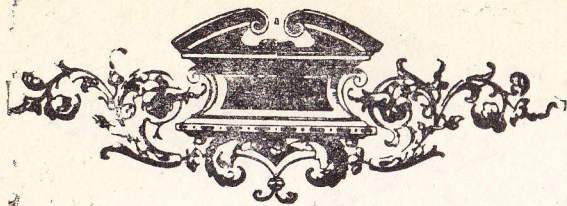
Е'тираф едирәм: достум сәниндир,
 Ону мәнә көрә бурах заминә.
 О икинчи мәнәм, сәнә јәгиндир,
 Бир тәсәлли олсун һәјатда мәнә.

Фәгәт данырсыңыз бу достлуғу сиз,
 О аличәнабдыр, сәнсә тамаһкар.
 Гол чәкир кағыза, кағызын, шәксиз,
 Мә'насы онунчүн дејилдир ашкар.

Аһ, достум јеримә заминдир, демәк,
 Сәләмчигәк ону күдүрсән һәр ан.
 Нәһајәт, өзүнә борчлу едәрәк,
 Һәм она, һәм мәнә саһиб олурсан.

О киров гојса да өзүнү, јенә
 Азадлыг кәтирә билмәјир мәнә.

135

Дүнјада һәр кәсин бир арзусу вар,
Сәнин арзуларын кәлмәјир сана.
Бир истәк гәлбими јандырыб јахар:
Арзуму гатасан арзуларына.

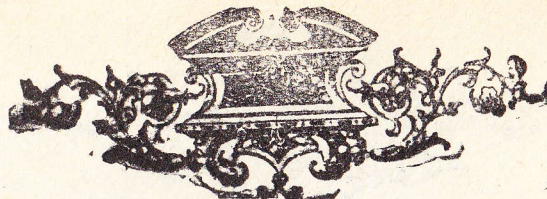
Кениш гучағында диләкләринин
Тапылмыр арзума бир сығыначаг?
Арзулар күл ачыр лүтфүнлә сәнин,
Нә вахт мәним арзум чичәк ачачаг?

Үмманлар нә гәдәр судан болса да,
Кизләдир гојнунда јағышы јенә.
Сәнин истәкләрин сонсуз олса да,
Арзума бир јер тап, рәһм елә мәнә.

Ашиги өлдүрмә бәд рәфтарыңла,
Һәјат вер арзума арзуларыңла.

135 вә 136-чы сонетләр сөз ојуну әсасында
гурулмушдур. Шаирин ихтисар едилмиш ады
«Will-William» Вилјам ирадә вә ја арзу мә'-
насыны ифадә едән сөз кими јазылыр вә белә
дә сәсләнир.

136

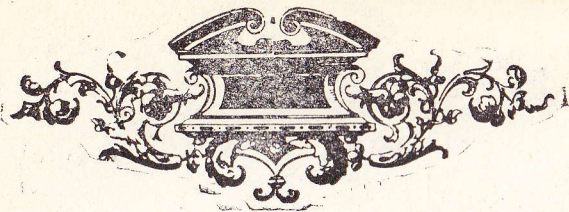
Көнлүн рәдд едирсә көрүшүмүзү,
Сән она сөјлә ки, өз арзун мәнәм.
Һәр гәлбдә арзунун јери вар, дүзү,
Гој арзум арзуна гарышсын, сәнәм.

Долдур арзуларла ешг хәзинәни,
Гәбул ет мәним дә бирчә арзуму.
Бир сајы чәлб етмәз һеч бир кимсәни
Бөјүк һагг-һесабда, ким билмир буну?

Өз ашигләрини бир-бир сајаркан
Гој мән һечә дөнүм, дәјмәјим көзә.
Фәгәт ләјагәтдән сөз дүшән заман
Биринчи мән олум, мән чыхым үзә.

Адымы сев, мәни севәрсән онда,
Бил, адым арзудур, өлмәз чаһанда.

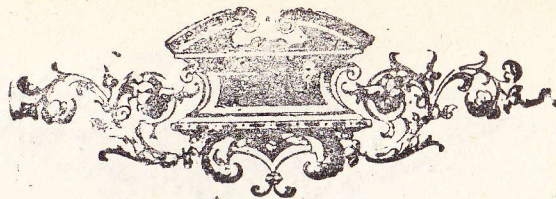
137

Кор етдин сән мәни, еј кор мәнәббәт,
Көрмүрәм мән әввәл көрдүкләrimi.
Көзәллији дујуб версәм дә гијмәт,
Бахырам ән писә ән јахшы кими.

Јахды көзләrimi одлу бахышлар.
Кәмитәк лиманда лөвбәр салараг,
Көзләrim кәләкдән вуруб нахышлар,
Дүзәлтди ләкәсиз көнлүмә гармаг.

Һәр заман үмуми бир карвансара
Көрүндү гәлбимә хүсуси евтәк.
Кор олмуш көзләrim вурду ашкара
Јаланчы көркәмә дүзлүкдән бәзәк.

Көзләrim инди дә сөјләјиб јалан,
Бу ағыр чәзаны чәкирләр һәр ан.

138

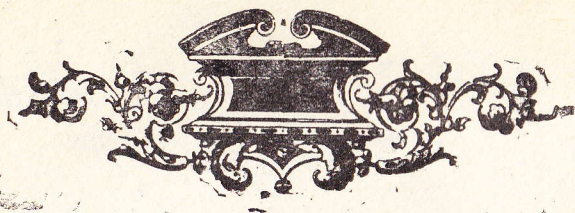
Дүзлүкдән јараныб, — анд ичир пәрим, —
Бу јалан олса да, инанырам мән.
Елә зәни едир ки, јохдур хәбәрим
Садәләвһ кәнч кими гадын мәкриндән.

Мән дә көстәрирәм өзүмү чаван,
Өтүб шән күнләrim, о билир, әлбәт.
Беләчә даима дејирик јалан,
Һәр ики тәрәфдә сусур һәгигәт.

Һагга нијә бахмыр о еһтирамла,
Нијә өз јашымы демирәм ачыг:
Мәнәббәт јашајыр сахта инамла,
Јашдан данышмагы севмир гочалыг.

Одур ки, говушуб јар олмушуг биз,
Јаланла овунур үрәкләrimиз.

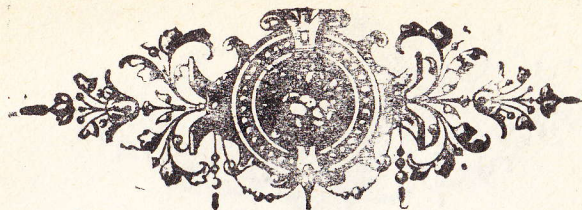
139

Неч вахт мѣчбур етмѣ, сеvimли кѣзѣл,
Нагг верим мѣн сѣнин нагсызлыгына.
Гѣлбими сѣзунлѣ жаралама, кѣл,
Дагла бахышышла мѣрди-мѣрдана.

Де, кими сеvирсѣн, о хумар кѣзлѣр
Үзүмѣ бахмагдан чѣкинир нѣр дѣм.
Кѣлѣк нѣјѣ лазым, бахышын—хѣнчѣр,
Чѣтин гаршысында дајана биллѣм.

Аһ, јахшы бѣлѣдсѣн кѣзлѣринѣ сѣн,
Ѵзабы кѣјнѣдир вѣфадарыны.
Мѣнѣ рѣһм ејлѣјиб аман верирсѣн,
Бахыб ѣлдүрүрсѣн башгаларыны.

Мѣни гѣм ичиндѣ сахлама дуcтаг,
Ѵлдүр бахышышла ѣзүмү анчаг.

140

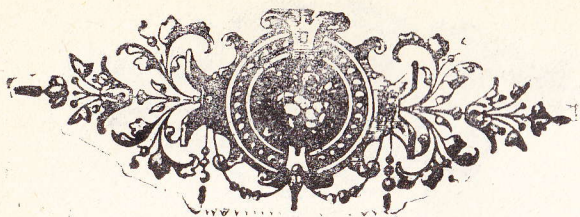
Гѣддар ѣлдуғунтѣк ағыллы ѣл, јар!
Нифрѣтин дашдырар сѣбир касамы,
Үрѣјим ағрыдан кѣјнѣр, сызылдар,
Чѣкдијим налѣни ешидѣр намы.

Ағылла, камалла чалыныр зѣфѣр,
Мѣни сеvмѣсѣн дѣ, «сеvирѣм» дѣ сѣн.
Ѵлүм ајагына дүшѣн хѣстѣлѣр
Јалныз шѣфа дилѣр ѣз нѣкиминдѣн.

Гырсаң үмидими, ѣлѣрам дѣли,
Үрѣк сирримизи ејлѣрѣм бѣјан.
Ифтира јаханлар доланар ели,
Наггында ујдурар мин чүрѣ бѣһтан.

Узаг ѣлмаг үчүн тиканлы сѣздѣн,
Гѣлбѣн сѣрт ѣлсаң да, хош кѣрүн үздѣн.

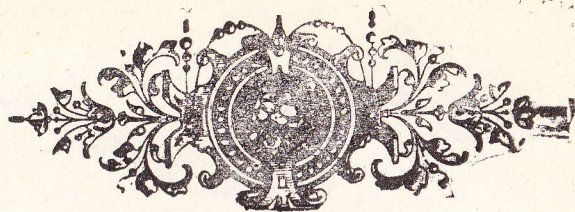
141

Көзләрим нифрәтлә зилләнир сәнә,
Бүтүн кұнаһларын көрүнүр бир-бир.
Гәлбим көзләримин кедир әксинә,
Сәни чох истәјир, сәни чох сеvir.

Сәсин охшамајыр гулағларымы,
Әлин тохунанда әсмир бәдәним.
Нәфәсин, додағын һиссдән кәнармы?
Һеч бири кефими ачмајыр мәним...

Беш һиссим бир олуб тутдулар дилә,
Гәлбим нә динләди, нә дә ешитди.
Сәнин гуллуғуна чан атды елә,
Ахырда өзүнү бәдбәхт гул етди.

Бунунла тәсәлли тапырам ки мән;
Мәним кұнаһым да, чәзам да сәнсән.

142

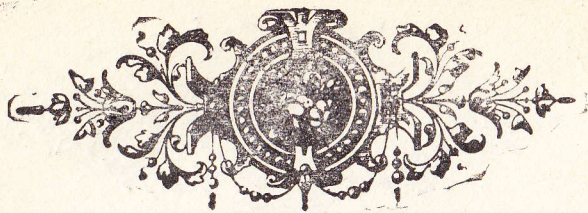
Кұнаһым—ешгимдир, беләдир, шәксиз,
Бунунчүн дағлајыр кин, нифрәт мәни.
Көтүр-гој ејләсәк сучумузу биз,
Бир дә ғынамазсан, еј афәт, мәни.

О вахт додағларын килидләнәчәк,
Ејбин бағлајачаг дилини онда.
Чүнки ләкәлидир ешгин ешгимтәк,
Јалан дамғасы вар додағларында.

Гој јаным, гој јаным одуна белә,
Сәнсә башғасынын одуна алыш.
Мәндән узаглашма, мәнә рәһм елә,
Һәр кәсин шәфғәти өзүнә галмыш...

Өзүндә кизләтсән мәрһәмәти сән,
Ону башғасында тапа билмәзсән.

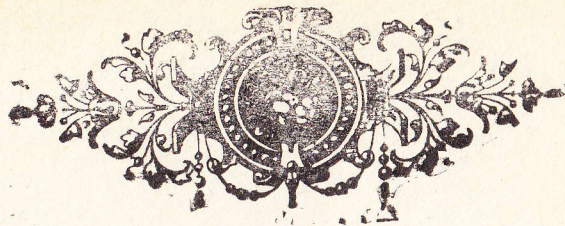

Нәрдән јерә гојур көрпәни ана,
Көрпә анасына чатмаг истәјир.
Ана гачыр—чатсын тојугларына,—
Онлардан бирини тутмаг истәјир.

Чочуг һеј һөнкүрүр, олмајыр арам,
Мәһрибан гучаға чан атыр јенә.
Ана гачмағында ејләјир давам,
Бахмајыр ушағын инилтисинә.

Гачаны говурсан бу чүр даима,
Мән дә өз көрпәнтәк кәзирәм сәни.
Әкәр тутсан ону, гајыт јаныма,
Анатәк өп мәни, әзизлә мәни.

Кәдәрли көнлүмү кәлиб шад етсән,
Аллаһа јалваррам, арзуна јет сән.

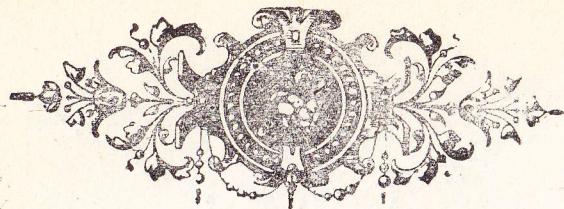
Ики севким варды: севинч вә кәдәр,
Мәни аддым-аддым күдүрләр руһтәк.
Бириси гадындыр—иблисдән бетәр,
Бириси кишидир—мәләкдән гәшәнк.

Әмәли сачындан гара о гадын
Мәни чәһәннәмә апарсын дејә,
Чалышыр нијјәти күн кими ајдын
Сарышын кишини иблис етмәјә.

Дәјишиб, о шејтан олубму көрән,
Һәләлик билмирәм, јохдур бир хәбәр.
Аһ, онлар достлашыб, кен кәзир мәнән,
Салыб чәһәннәмә хејрхаһы шәр.

Шүбһәләр ичиндә говрулар үрәк
Азад оланачан шејтандан мәләк.

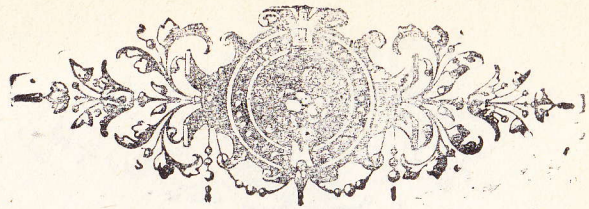

Гөнчә додаглара гонду гәзәб, кин,
—Мән нифрәт едирәм,—деди о дилбәр.
Үзүмдә изини көрүб зүлмәтин,
Демәди сөзүнү ахыра гәдәр.

Долду үрәжинә шәфгәт, мәрһәмәт,
Бахышы, күлүшү бирдән дәјишди.
Мәнә јағдырмышды төһмәт, мәзәммәт,
Әсла белә ағыр сөз демәмишди.

«Мән нифрәт едирәм» ...дејиб ајры сөз,
Бир анда дөндәрди гәми севинчә.
Кечәнин ардынча кәлди ал күндүз,
Кетди чәһәниәмә иблистәк кечә.

«Мән нифрәт едирәм»,—деди о афәт,
Сусуб давам етди,—«сәнә јох фәгәт».

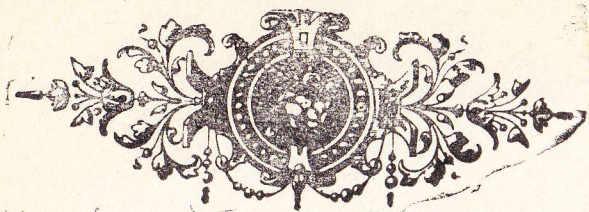
Еј кунан мәркәзи, мәним гәлбим, дин,
Де: ачлыг чәкирсән нә үчүн, нәдән?
Кирајә галдығын дүңја евинин
Һаггыны верирсән өз өмрүнлә сән.

Бу аз мүддәт үчүн нәдир бу гијмәт?
Һәр вахт гәһәһәтдән узаг кәз, долан.
Варлыгын—бу бөјүк, әвәзсиз сәрвәт
Мирас галачагдыр гурдлара, инан.

Мә'нән бу дөвләти артыр һүнәрлә,
Изтираб одујла аз јан, аз говрул.
Әбәдијјәт газан галан күнләрлә,
Дахилән варлы ол, заһирән јохсул.

Олсан тамаһына, нәфсинә һаким,
Өлүмү өлдүрүб јашарсан даим.

147

Ешгим гыздырмадыр, од тутуб тамам,
Она элач керек хестелик кими.
Дэвајла, дэрманла кечинир мүдам,
Эзаб-эзијјетдир һәби, мөлһәми.

Ағлым бир тәбибдир, лоғмандыр, анчаг
Онун сөзләринә бахмајыр ешгим,
Ағлым атыб мәни ачыгланараг,
Хәстә сағалармы олмаса һәким?

Үмидсиз, чарәсиз галыб о күндән,
Батыб гәрг олмушам кәдәрә, аһа.
Даим дүшүнүрәм дәли кими мән,
Көзүмдә һәгигәт көрүнмүр даһа.

Бахырам көзәлсән, парлагсан, фәгәт
Чәһәннәмдән бәдсән, кечәдән зүлмәт.

148

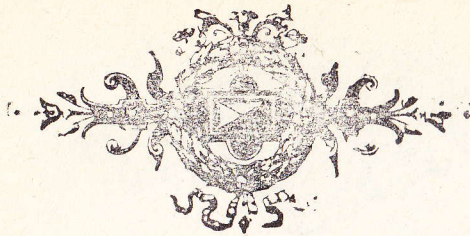
Ешгим көзләrimi дәјишиб, нәдир?
Һәгигәти јалан кәстәрир онлар.
Јохса ағлым мәни тәрк етмәкдәдир,
Чыхарыр сәһв гәрар, верир сәһв гәрар.

Көрдүјүм көзәлсә, нәдир шүбһәләр,
Нијә инанан јох бәс мәнән гејри?
Һәјат көнүл ачан дејилсә әкәр,
Демәк, јанлыш көрүр ешгин көзләри.

Ахы, нечә көрүм мән дүзү дүзтәк.
Көз јашы көзүмү тутмуш, бағламыш.
Һијләкәр мәнәббәт, ајдындыр кәләк,
Күнәш дә тутулур јағанда јағыш.

Мәнә төкдүрдүјүн көз јашыјла сән
Чиркин әмәлини пәрдәләјирсән.

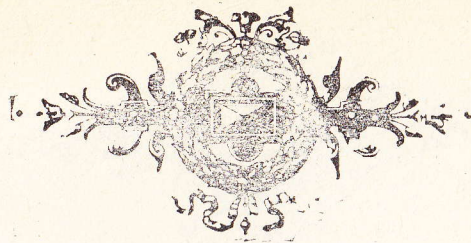
149

Инсафсыз, ешгимә едирсән шүбһә,
Тәкчә хәтрин үчүн, шаһиддир һамы,
Унудуб өзүмү, сәнинлә биркә
Мән өзүмә гаршы вурүшмураммы?

Нә вахт дост санмышам сәнин јағыны,
Нә вахт һәмдәминә олмушам дүшмән?
Һәрдән төкән заман гаш-габағыны
Сучлутәк өнүндә дурмураммы мән?

Сеһркар көзләрин—мәним кралым,
Һөкмүнә баш әймәк шан-шөһрәтимдир.
Кәрәк мән әјилим, кәрәк алчалым,
Һаны ләјагәтим, шах дајаным бир?

Ајдындыр, сеvirсән көзлүләри сән,
Мән корам, бунунчүн нифрәт едирсән.

150

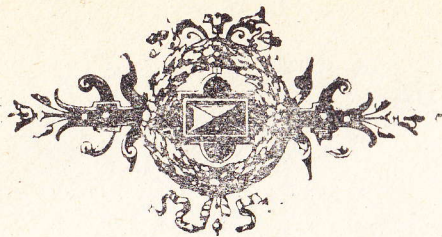
Бу гәдәр гүввәти һардан алыбсан?
Көнлүмә һөкм едир сәндәки гүсур.
Јалан данышырам көзүмә, јалан,
Анд ичиб дејирәм: күнәш нурсүздур.

Чиркин әмәлиндә чазибәјә бах,
Сеһрлә сафлығы салыбдыр тора.
Һагдан, һәгигәтдән узагдыр, узаг,
Пислији күч кәлир јакшылыгларә.

Артдыгча нөгсанын, ејбин күнбәкүн,
Көксүмдә даһа чох одланыр үрәк.
Нифрәтә лајиги севдијим үчүн
Мәнә кин бәсләмә башгаларытәк.

Дәјәрсиз бир кәси сеvirәм дејә,
Даһа чох һаггым вар мәним севкијә.

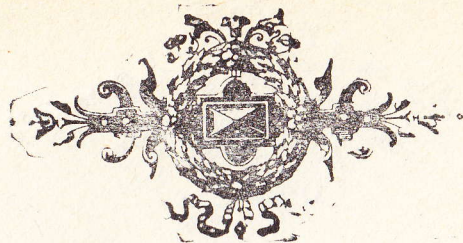
151

Ағыл мähəббəтдән жараныр, фəгəт
 Мəһəббəт дəрк етмир ағын сөзүнү.
 Ачма гүсүрүмү, еј көзэл афəт,
 Күнаһкар едəрсən өзүн өзүнү.

Сən мəни атараг етдин пəришан,
 Ахыр сөвг елəдин бу хəјанəтə.
 Руһум бəдəними чыхарды јолдан,
 Гуршандым əн чылғын ејшə-ишрəтə.

Адын чəкилəндə, чан атырам мən
 Бахым зəһмəтимин көзэл барына.
 Јазыг бир гул кими дуруб јенидən
 Истəјирəm дүшүм ајагларына.

Севən кaһ алчалар, кaһ да јүксəлəр,
 Ағыл мəһəббəтə нејлəјə билəр?!
 164

152

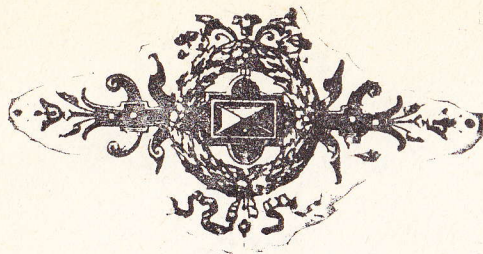
Билирəm, ешгимдə күнаһкарам мən,
 Анчаг күнаһкарсан сən дə икигат:
 Əринə хəјанəт ејлəмəклə сən
 Əһдини, вə'дини позмусан, heјһат!

Диниб данышмаға, де, һаггым вармы?
 Поздум өз андымы ијirmi дəфə.
 Итирдим јанында е'тибарымы,
 Пејманым, илгарым дөндү һəдəфə.

Анд ичиб, ешгини бəнзəтдим күлə,
 Əһдинə саф дедим, вə'динə дүзкүн.
 Кор етдим көзүмү өз əллəримлə
 Сəнин күнаһыны көрмəмəк үчүн.

Анд ичиб сөјлəдим:—Сафсан, тəмизсən,
 Дүзлүјү јаланла лəкəлəдим мən.
 165

153

Ешгин мәш'элини јанына гојуб,
 Купидон* узаныб кетди јухуја.
 Бир пәри көрдү ки, танры ујујуб,
 Мәш'эли туллады буз кими суја.

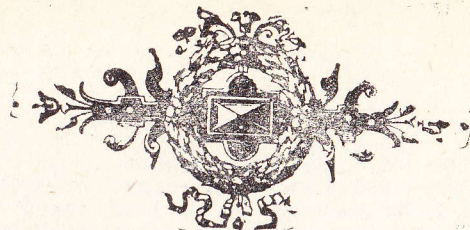
Алов кечән кими су вурду фантан:
 Чохалды, көпүрдү, гызды бир анда.
 Хәстәләр чиммәјә кәлди һәр јандан,
 Бир ағры, бир илләт галмады чанда.

Јарымын көзүндән од алыб о күн
 Купидон мәш'эли јандырды јенә.
 Од вурду гәлбимә тәчрүбә үчүн,
 О сујун бир хејри олмады мәнә.

Јанан үрәјимә бир чарә анчаг
 Јарын көзүндәки атәш олачаг.

* Купидон—ешг аллаһы.

154

Ешгин мәш'элини гојуб јанына
 Бир күн ешг аллаһы јенә јатырды.
 Бу вахт илаһәләр кәлди јан-јана,
 Сафлыг көнүл алыб, кәдәр сатырды.

Аллаһа јавашча јанашыб бу ан
 Онлардан бириси мәш'эли алды,
 Тәмиз үрәкләри јандырыб-јахан
 Бу оду апарыб тез суја салды.

Су гызды, мәлһәмә дөндү бүсбүтүн,
 Чимиб шәфа тапды һәр чүр хәстәләр.
 Ешгин атәшиндән гуртармаг үчүн
 О нур гајнағында јујундум һәдәр.

Суда һүнәр ханы ешги сојуда,
 Ешг оду јандырыр сојуг сују да.

КИТАБЫН ИЧИНДӨКНЛӨР

1. Көзэллик һифз едир өз сурәтини	9
2. Гочалыг үстүнә һүчүм едәндә.	10
3. Күзкүдүр көстәрән сәнә һүснүнү	11
4. Еј иһрафчы көзәл, өмрү аһмајыб	12
5. Бөјүк усталыгла јарадыр заман	13
6. Ғышын ағыр әли өмрүн јазыны	14
7. Од ғызы ғалдырыб одлу башыны	15
8. Сән дә мусигисән, мусигини бәс	16
9. Горхурсан јарынын дул ғалмағыдан	17
10. Ачыб үрәјини демирсән мәнә	18
11. Күл кими солсан да, өз өвладынын	19
12. Өмүрдән саатлар өтдүкчә бир-бир	20
13. Дәјишмә, һәмнишә ғал олдуғунтәк	21
14. Улдузларла фала баһарағ бир дәм	22
15. Һәр шеј јеткинликлә газаныр зәфәр	23
16. Бизи өлүм илә горхудар заман	24
17. Әкәр јазсам гәдр-һијмәтин нәдир	25
18. Де, нечә бәһзәдим јаја мән сәни?	26
19. Ширин чајнағыны коршалт, еј заман	27
20. Чамалын көзәлдир гадын һүснүтәк	28
21. Јарыша кирмирәм мәддаһларла мән	30
22. Күзкү сүбүт етмәз гочалығымы	31
23. Ақјүр билмәсә ролуну әкәр	32
24. Ғәлбимә һәкк едиб сәни, әзизим	33
25. Хошбәхт улдуз алтда ким ки доғулуб	34
26. Кралына садиг бир рәијјәттәк	35
27. Дујмурам күч-тағәт ајағымда мән	36
28. Күлүб фәрәһләним, севиним нечә	37
29. Таләјин әлијлә алчағдыгча мән	38
30. Олуб кечәнләри бир-бир чәкәркән	39
31. Сусмуш сәни етдијим бүтүн үрәкләр	40
32. Сојуғ мөзарымда чүрүјәндә мән	41
33. Көрмүшәм: ал күнәш доғанда сәһәр	42
34. Хош күн вәд еләдин сән күнәш КИМИ	43
35. Дәрк етдин сучуну, јанма атәшдә	44
36. Көнлүмүз һәр заман биркә ошда да	45
37. Зәиф, гоча ата севинир һәр дәм	46

38. Нә гәдәр сән варсан, еј чилы мәш'әл	47
39. Нечә тә'рифләјим ләјағәтини	48
40. Әлимдән ешгими алырсан тамам	49
41. Мән сәнин ғәлбиндә олмајан заман	50
42. Бу һәлә дәрд дејил, алыбсан ону	51
43. Кечәләр мән даһа јахшы көрүрәм	52
44. Мән фикир олсајдым, олмазды дәрдим	53
45. Һәр вахт јашындадыр јары үрәјим	54
46. Ғәлбимлә көзләрим вурушурдулар	55
47. Ғәлбимлә көзләрим олуб мөһрибан	56
48. Сәфәрә чыханда узағ өлкәјә	57
49. Аһ, о күн кәлмәсин, о күн кәләрсә	58
50. Нечә дә гәмлидир мәним сәфәрим	59
51. Тәнбәл вә тәрс атым ләнк кедир мүдам	60
52. Күтләшмәсин дејә зөвгү, нәш'әси	61
53. Нәдән јаранмысан, нәдир чөвһәрин	62
54. Күл һүснүн даһа да көрүнүр гәшәнк	63
55. Шаһларын сурәти—мәрмәр һејкәлләр	64
56. Иштаһ ки коршады артыг јемәклә	65
57. Мән сәнин гулунам өмрүм узуну	66
58. Гулунам, чәкәрәм һәр изтирабы	67
59. Әкәр јаранмырса һеч нә јенидән	68
60. Саһилә шүтүјән, далғалар кими	69
61. Сәнин һөкмүнләми көзәл сурәтин	70
62. Худбинлик көзүмә пәрдә чәкәрәк	72
63. Заманын зүлмүндән илк мәһәббәтим	73
64. Өз ағыр әлини чәкиб варлыға	74
65. Тунч, гранит, торпағ, һүдудеуз дәннiz	75
66. Өлүм истәјирәм, дөзмүрәм артыг	76
67. Бу сахта аләмдә нә үчүн, нијә	77
68. Онун көзәллији өтән күнләрдән	78
69. Коркәмин көзәлдир сәнин, доғрудан	79
70. Сәни ләкәләмәз гејбәт һеч вәдә	80
71. Бу фани дүнјаны тәрк едәндә мән	81
72. Мән өләндә сәндән сорушачағлар	82
73. Сән белә бир фәсли көрүрсән мәндә	83
74. Мәни бу инсафсыз, амансыз өлүм	84
75. Торпаға чан верән јаз јағышы тәк	85
76. Ше'римдә јенилик көрүнмүр нәдән	86
77. Солмуш күл һүснүнү күзкү көстәрәр	87
78. Сәндән илһам алыб јарадардым мән	88
79. Елә ки, сән мәнә едирдин көмәк	89
80. Биләндә ки, мәндән гүдрәтли шаир	90
81. Корәсән, ким кими дәфи едәчәкдир	91
82. Мәним илһамымдан үз дөндәриб сән	92

83. Јох зэрэ, зинэтэ бир еһтијачын	93
84. Тәксән, јеканәсән, сәнә, сөјлө бир	94
85. Гызыл гәләмијлә бүтүн шаирләр	95
86. Аһ, онун нәғмәси бир кәмијдини	96
87. Әлвида! Нә етмәк, ајрылырыг биз	97
88. Мәнә е'тиннасыз олсан бир зман	98
89. Мәни атырсанса, бир сәбәб көстәр	100
90. Инди ат, достуну атачарсанса	101
91. Кими фәхр ејләјир вар-дөвләтијлә	102
92. Гырыб парчалама әһди-илгары	103
93. Даим алданылан бир әр кими мән	104
94. Адам вар—һөкмү вар, пислик етмәјир	105
95. Сәнин гүсурларын көрүнүр гәшәнк	106
96. Ејбин кәңчилијиндир,—дејир бә'зисн	107
97. Нечә дә бәнзәјир һичранын ғыша	108
98. Ал-әлван кејиниб күләндә апрел	109
99. Баһарда ғынадым бәнәвишәни мән	110
100. Еј һушсуз илһамым, мәдһ еләмирсән	111
101. Еј тәнбәл илһамым, көрмүрсән нәдән	112
102. Ешгим ән гијмәтли бир хәзинә, сирр	113
103. Аһ, зәиф илһамым сәнән мәш'әлдир	114
104. Үч ғышын шахтасы көј мешәләрдән	115
105. Бүтпәрәст санмасын гој елләр мәни	116
106. Кечмиш тарихләрә саланда нәзәр	117
107. Нә мәним өз горхум, нә дә аләмни	118
108. Јенидән сөз гошум ләјагәтини	119
109. Неч вахт мәнә демә е'тибарсызсан	120
110. Әфсус, бу доғрудур, һәр јери бир-бир	121
111. Мәни бәднамлыға вадар ејләјән	123
112. Алһыма вурулмуш гара дамғаны	124
113. Јенә дә бахырам мән әввәлкитәк	125
114. Сән мәним гәлбимин тачы, сәрвәти	126
115. Әввәл јаздығларым дејилдир керчәк	127
116. Ики севән гәлби ајырмағ олмаз	128
117. Мәни бу чүр ғына: тәрк етдим сәни	129
118. Елә ки, иштаһа күсдү, ачы, турш	130
119. Сиренин көзүндә чәһәннәмми вар	131
120. Олду гәддарлығын мәнә бир көмәк	132
121. Пис олмағ јахшыдыр пис адланмағдан	133
122. Мөһкәм јаддашымын ити тишәси	134
123. Заман, ловғаланма дејишиб мәни	135
124. Севким доғулсајды адн уғурдан	136
125. Тахтыны чијнимдә тутмарам, јәгин	137
126. Мәним әзиз достум, кәңчилијинлә сән	138
127. Көзәл сәјылмазды әввәл гара рәнк	139

128. Сән һава чалдығча, мусигим мәним	140
129. Гәддардыр, залымдыр, гудуздур шәһвәт	141
130. Күнәшә бәнзәмир јарымын көзү	142
131. Чәтиндир наз-гәмзән, ағырдыр һөкмүн	144
132. Гара көзләрини севирәм сәнин	145
133. Көрүм ки, гәлбинә олсун мин лә'нәт	146
134. Е'тираф едирәм: достум сәниндир	147
135. Дунјада һәр кәсин бир арзусу вар	148
136. Көңлүн рәдд едирсә көрүшүмүзү	149
137. Кор етдин сән мәни, еј кор мәһәббәт	150
138. Дузлүкдән јараныб,—анд ичир пәрим	151
139. Неч вахт мәчбур етмә севимли көзәл	152
140. Гәддар олдуғунтәк ағыллы ол, јар	153
141. Көзләрим нифрәтлә зилләнир сәнә	154
142. Күнаһым—ешгимдир, беләдир, шәксиз	155
143. Нәрдән јерә гојур көрпәни ана	156
144. Ики севким варды: севинч вә кәдәр	157
145. Гөнчә додағлара гонду гәзәб-кин	158
146. Еј күнаһ мәркәзи, мәним гәлбим, дин	159
147. Ешгим ғыздырмадыр, од тутуб тамам	160
148. Ешгим көзләримн дејишиб- нәдир	161
149. Инсафсыз, ешгимә едирсән, шүбһә	162
150. Бу гәдәр гүввәти һардан алыбсан	163
151. Ағыл мәһәббәтдән јараныр, фәғәт	164
152. Билирәм, ешгимдә күнаһкарам мән	165
153. Ешгин мәш'әлини јанына гојуб	166
154. Ешгин мәш'әлини гојуб јанына	167

Бәдһи редактору *Ф. Фәрәхов*
Техники редактору *З. Нәзәфова*
Корректорлары *Рәфигә Гәнбәр ғызы, Ф. Әләскарова*

ИБ № 5191

Җыгылмаға верилмиш 5.05.91. Чапа имзаланмыш
18.03.92. Форматы 70×90 $\frac{1}{32}$. Мәтбәә кағызы № 2.
Әдәби гарнитур. Җүксәк чап үсулу илә. Шәрти чап
вәрәги 6,43. Учот нәшр вәрәги 5,0. Тиражы 6000.
Сифариш 96. Сәрбәст гүҗмәт.

Азәрбајҗан Республикасы Дәвләт Мәтбуат Комитәси.
Азәрбајҗан Дәвләт Нәшријат-Полиграфија Бирлији
«Азәрнәшр». Бақы—370005, Гүсү Гаджиев күчәси. № 4.
3 №-ли Бақы китаб мәтбәәси, Бақы, Әли Тағызадә
күчәси. № 4.

Государственный комитет Азербайджанской Рес-
публики по печати.

Азербайджанское государственное издательско-по-
лиграфическое объединение «Азернешр». Баку—370005,
ул. Гуси Гаджиева, 4.

Бакинская книжная типография. Баку, ул.
А. Тагизаде, 4.

Вильям Шекспир

СОНЕТЫ

(на азербайджанском языке)

Баку — Азернешр — 1992

Азәрбајчан Дөвләт Нәшријјаты
„Азәрнәшр“дә 1991-чи илдә ашағы-
дакы китаблар чап олуначғдыр

Азәрбајчан гәзәлләри: Гәзәлләр топлусу.
Б.: Азәрнәшр, 20 ч. в. 2 ман. 10 гәп. 100 000
нүсхә. Азәрб. дилиндә.

Азәрбајчан лирик поезијасынын әп чох јајылмыш
формаларындан бири дә гәзәлдир. Хәлгилији, вәтән-
пәрвәрлији, саф мәнәббәти, кәзәл инсани сифәтләри
тәрәннүм едән гәзәлләр халг тәрәфиндән севилмиш,
јашадылмыш, әдәбијјат тарихиндә лајигли јер тут-
мушдур.

Азәрбајчан Дөвләт Нәшријјаты
„Азәрнәшр“дә 1991-чи илдә ашағы-
дакы китаблар чап олуначғдыр

Камал Талыбзадә. Сечилмиш әсәрләри,
I чилд.—Б.: Азәрнәшр, 25 ч. в., 2 ман. 30 гәп.
15000 нүсхә, Азәрб. дилиндә.

Азәрбајчан ССР ЕА-нын академики, проф. Камал
Талыбзадәнин «Сечилмиш әсәрләри»нин I чилдинә
Азәрбајчан совет әдәбијјатынын ајры-ајры шәхсијјәт-
ләринә вә проблемләринә, сөз усталарынын әдәби-есте-
тик көрүшләринә һәср олунамыш тәдқиғатлары, «Аббас
Сәһһәт» монографијасы дахил едилмишдир.